సరికొత్త మంసంషంలం

"నమస్కారం, డాక్టరుగారూ! నేను గుర్తున్నానాండీ!" అని గది గుమ్మంలో నవ్వుతూ నిలబడ్డాడు రాజారావు. అతని వెనక ఒక అమ్మాయికూడా ఉంది బిడియపడుతూ.

డాక్టర్ రఘునాథ్ అతన్ని చూసి—"భలేవాడివోయ్, గుర్తుకు లేక పోవటం ఏమిటి?" అంటూ చేతిలో పుస్తకం టీపాయ్ మీద పెట్టి రాజారావు వెనక నిలబడ్డ అమ్మాయిని ప్రత్యేక శ్రద్ధతో — "కూర్చోండి" అని మర్యాద చేశాడు.

ఆ అమ్మాయి చాలా సిగ్గుపడుతూ పెద్ద సోఫాలో ఒక చివర ఒదిగి కూర్చుంది. రాజారావు ఆమెకి చాలా దగ్గరగా కూచుని— "నాకు పెళ్ళి యింది, డాక్టర్!" అన్నాడు.

"తెలుస్తోనేఉంది. నీ పెళ్ళికి పిలవకుండా నువ్వే నన్ను మరిసి పోయి, పైగా...."

"ఎక్స్‌క్యూజ్ మీ, డాక్టర్! ఎవర్నీ పిలవటానికి వీలు కాలేదు. అసలు శుభలేఖలన్నా వేయించే టైమ్‌లేదు. గభాల్న కుదిరింది సంబంధం."

"గభాల్నా?" అని పక్కున నవ్వాడు రఘునాథ్.

"కట్నం బాగా తీసుకుని అంత గభాల్న ఒప్పేసుకున్నా వేమో! అవురా?"

"అదేం కాదు, డాక్టర్! కావాలంటే పెళ్ళికూతుర్నే అడగండి" అంటూ రాజారావు భార్యని చూసి —"వీళ్ళ నాయనమ్మ నడుం నొప్పితో రెండ్రోజులు మంచం ఎక్కి పిల్లపెళ్ళి అర్జంటుగా చూడాలని గోలపెట్టిం దట. వారం రోజుల్లో లగ్నం పెట్టేశారు. అది తప్పితే దగ్గర్లో ముహూ ర్తాలేం లేవని కంగారు పెట్టేశారు. ఈ అందగత్తెని చూసి వాళ్ళ షరతు లన్నీ ఒప్పేసుకున్నాను" అని చిలిపిగా చూశా డామెని. ఆ అమ్మాయి సిగ్గుపడి తల వంచేసుకుంది.

అత నన్న మాటలలో అతిశయం ఏమీ లేదు. ఆమె అందమైందే,

ఆ అర్థంలేని సిగ్గూ, మాటిమాటికీ ఆ ముడుచుకోవటం ఆ అందాన్ని కొంత పాడుచేస్తున్నాయిగానీ, లేకపోతే ఇంకా ఆకర్షణీయంగా కనపడేది."

రాజారావు నవ్వుతూ తన పెళ్ళి గుళ్ళో ఎంత సింపుల్‌గా అయిపోయిందో, పెళ్ళికి పిలవనందుకు చుట్టాల కందరికి ఎంతెంత కోపాలొచ్చాయో, తన స్నేహితులు కూడా నిష్ఠూరాలేస్తూ ఎలాంటి ఉత్తరాలు రాశారో, అందరికీ తను ఎలా సంజాయిషీ లిచ్చుకున్నాడో తెగ వర్ణించాడు. నిమిష నిమిషానికీ ఆమె వేపు చూస్తూ నవ్వుతూ మాట్లాడాడు. మాటల మధ్య ఆమె చేతిని తన చేతుల్లోకి తీసుకున్నాడు, ఆమె విడిపించుకోవాలని సున్నితంగా ప్రయత్నించి ఊరుకుంది. అదేమీ అతను గ్రహించలేదు. ఆమె వేళ్ళ స్పర్శని ఏకాంతంగా ఉన్నంత పరవశంగా అనుభవించాడు. తను అట్లా ప్రవర్తిస్తూన్న జ్ఞానం అతనికున్నట్టు లేదు. నవ్వుతూ మాట్లాడుతూ! ఆమెని చూసి ముగ్ధుడౌతూ కనిపించాడు. ఆ అమ్మాయి తన భార్య అయినందుకు అతను ఎంత ఎక్కువ ఆనందిస్తున్నాడో రఘునాథ్‌కి స్పష్టంగా తెలిసింది.

ఆమె పేరు శ్యామల. ఎక్కువ చదువుకోలేదు. పల్లెటూళ్ళో పుట్టి పెరిగింది. పేదకుటుంబం. మేనమామే బాధ్యత తీసుకుని ఆమెపెళ్ళిచేశాడు.

డాక్టర్ వినటానికి ఆసక్తిలేని కబుర్లు కూడా చాలా చెప్పాడు రాజారావు. "చాలా సిగ్గండీ! నోరు విప్పదు" అని ఫిర్యాదు చేశాడు.

"మీరు నమ్మరుగానీ ఈ పది లోజుల్లో పది మాటలు కూడా మాట్లాడలేదు. ముత్యాలు రాలతాయేమో?" అని వేళాకోళం చేశాడు.

ఆ అమ్మాయి పెదిమలన్నా కదలనట్టు నవ్వి, సిగ్గుపడి తల తిప్పుకుంది.

"ఫర్వాలేదు లేవోయ్! ఇద్దరి బదులూ నువ్వే మాట్లాడతావుగా!" అన్నాడు రఘునాథ్.

"అన్యాయం. డాక్టర్! మీరుకూడా అలాగే అంటే ఇక పలుకే బంగార మౌతుంది."

అతని ధోరణి రఘునాథ్‌కి ఒక్క క్షణం విసుగనిపించింది. ఆ ఆనందం పాడు చెయ్యలేక అతని మాటలన్నీ వింటూ కూర్చున్నాడు,

చివరికి రాజారావు చెప్పింది— ఆమెకి ఒంట్లో బాగాలేదు. ఒక్కసారి డాక్టర్‌కి చూపించాలని తీసుకొచ్చాడు. అదీ విషయం.

"అలాగే! రేపు క్లినిక్‌కి వస్తే చూస్తాను" అని లేచాడు రఘునాథ్.

శ్యామల నిలబడి—"నమస్కారం!" అంది నెమ్మదిగా, చేతులు జోడించింది. కళ్ళెత్తలేదు. అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది బయటికి.

"రేపు రమ్మంటారా! ఉదయమేనా? వెళతాను, డాక్టర్!" అని రాజారావు గబగబా వెళ్ళి శ్యామల చెయ్యి అందుకున్నాడు. ఇద్దరూ అంత దగ్గరగా నడిచి వెళుతూంటే ఎంతో అందంగా ఉన్నారు.

'కానీ, ఆ అమ్మాయికి రాజారావుని చేసుకోవటం బాగా ఇష్టం లేదేమో! లేనట్టే ఉంది. మనసు సరిపెట్టుకోవాలని చాలా ప్రయత్నం చేస్తున్నట్టుంది. ఏమో! తెలీని విషయం గురించి ఆలోచించకూడదు, అనుకుని రఘునాథ్ టీపాయ్ మీద పుస్తకం తీసి అల్మైరాలో సర్ది గ్రౌండ్‌లో బంతి ఆడుకుంటూన్న పిల్లలదగ్గిరికి వెళ్ళాడు.

ఆ రాత్రి రఘునాథ్ భోజనాల దగ్గిర భార్యతో కాలక్షేపం కబుర్లు మాట్లాడుతూ రాజారావు సంగతి చెప్పి—"గభాల్న కుదిరిందంట సంబంధం, అతను మాట అనగానే భలే నవ్వొచ్చింది నాకు. ఆ లగ్నం తప్పితే దగ్గిర్లో లగ్నాలు లేవట. ఉత్త చాదస్తుల్లా ఉన్నాడు. ఆ అమ్మాయికి ఒకటే సిగ్గు. ఇద్దరికీ సరిపోయింది" అని విసుక్కున్నాడు.

"సాయంత్రం వచ్చిన వాళ్ళేనా? నేను సరిగ్గా చూడలేదు గానీ ఆ అమ్మాయి బావున్నట్లుంది కదూ?" అంది అతని భార్య సుజాత.

"ఎంత బావుంటే మాత్రం ఇద్దరికీ ఏమీ పరిచయం లేకుండా, ఒకరేమిటో ఒకరికి బొత్తిగా తెలియకుండా; ప్రేమలాంటి దేకోశానా కలగకుండా ఉత్త శరీరాల అందం చూసి ఎలా నిర్ణయించుకుంటారో జీవితాలు అర్థం కాదు నాకు. మూర్ఖత్వం కదూ?"

సుజాత నవ్వి, నీకు అర్థంకాని నిర్ణయాలు చేసుకున్న వాళ్ళంతా

మూర్ఖు లనుకోవటం నీ మూర్ఖత్వం. ఎవరి అభిప్రాయాలు వాళ్ళకి చక్కగానే ఉంటాయి. స్వభావాలు మంచివైతే చాలదా సుఖంగా బ్రతకటానికి?" అంది!

రఘునాథ్ ఆశ్చర్యపడి—"నువ్వనాల్సిన మాటేనా ఇది? స్వభావాలు మంచివైన ఇద్దరు స్త్రీ—పురుషుల మధ్య ప్రేమానుభవం కూడా ఉండకూడదా? అప్పుడు పెళ్ళి చేసుకుంటే జీవితా లెంత హాయిగా ఉంటాయో తెలీనట్టు మాట్లాడతావేం? నిజం, సుజా! ప్రేమ అనేది ఎప్పుడు కలగనీ, ఇద్దరి మధ్యా ఆ అనుబంధం ఉండి తీరాలి. అది ఒక్కటే ఇద్దర్నీ దగ్గర చేస్తుంది. జీవితంలో ఎలాంటి కష్టాలైనా, సమస్యలైనా ఎదుర్కొనే శక్తి వస్తుంది" అన్నాడు. అతని మాటలు ఎప్పటిలాగే నిర్మలంగా ఉన్నాయి. అతని చూపులనిండా జీవితంలో ఎంతో తృప్తి పొందిన ప్రశాంతత. చిరునవ్వుతో సుజాతని చూశాడు.

ఆమె భర్తని ప్రేమ పూరితంగా చూస్తూ "అవును. కొన్ని కొన్ని దివ్యానుభవాలు అందరికీ దొరికేవి కావు" అంది. అతనితో స్నేహం కలిసిన రోజులన్నీ గుర్తొచ్చి నవ్వుతూ—"రఘూ! ఆ రోజుల్లో మనం ఉత్త పిచ్చి వాళ్ళలాగ ప్రవర్తించే వాళ్ళం గదా? మొన్న నువ్వు రాసిన ఉత్తరాలన్నీ చదివితే ఇప్పటికీ ఎంతో కొత్తగా ఉన్నాయి నాకు. అప్పుడప్పుడూ అలాంటి ఉత్తరాలు రాయకూడదా?" అని ఆశగా చూసింది.

"అప్పటిలాగ ఏడిపించకుండా జవాబు లిస్తావా మరి?"

"ఏం? నేను జవాబు లివ్వనప్పుడు నువ్వు రాయలేదా?" అని నవ్వి—"రోజూ ఓ ఉత్తరం రాసి ఇవ్వాలని పెళ్ళికి ముందే షరతు పెట్టాల్సింది నేను"— అంది కోపంగా.

"షరతే పెడితే ఏం చేస్తాను మరి? మందుల చీటీ పుస్తకాలన్నీ నీ కోసం ఖర్చు చేసేవాణ్ణి" అని నవ్వి— "తొందరగా లే. సుజా! ఓసారి మన ఉత్తరాలన్నీ చదువుకుందాం" అంటూ ఉత్సాహంగా భోజనంలో పడ్డాడు రఘునాథ్.

* * *

మర్నాడు రాజారావు శ్యామలని డాక్టర్ రఘునాథ్ నర్సింగ్‌హోమ్‌కి తీసుకొచ్చాడు. "మీకు ఒంట్లో ఏం బాగాలేదు? మీ అనారోగ్యం ఏమిటి?" అని డాక్టర్ శ్యామలని ప్రశ్నలు వేశాడు. ఆ అమ్మాయి నోరు విప్పలేదు. ఒక్కసారి కళ్ళెత్తి అయోమయంగా చూసింది. మళ్ళీ తల వంచుకొని మెదలకుండా కూర్చుంది.

"తల నొప్పండీ! నీరసం అండీ! ఆకల్లేదండీ!" అని రాజారావు ఉత్సాహంగా భార్య అనారోగ్యాన్ని వర్ణించబోయాడు.

డాక్టర్ అతని వర్ణన పెడ చెవినిపెట్టి—"నువ్వు బయటికి వెళ్ళి కూర్చోవోయ్! ఆమే చెపుతుందిలే. అన్నీ కనుక్కుంటాను" అని వాగ్దానంచేసి అతన్ని బయటికి పంపించివేశాడు.

"ఏం ఫర్వాలేదు- ఇప్పుడు చెప్పండి. అసలు మీకు ఒంట్లో బాధ ఏమిటి? డాక్టర్ దగ్గిర సిగ్గుపడకూడదు" అని శ్యామలను మృదువుగా అడుగుతూ దగ్గిరికివచ్చి నిలబడ్డాడు.

ఆ అమ్మాయి లేచి నిలబడి తల వంచుకుంది. మాట్లాడలేదు.

డాక్టర్ నాడి పరీక్షకు ఆమె చెయ్యి అందుకోబోయాడు. అందనివ్వకుండా చటుక్కున చెయ్యి లాక్కుని రెండడుగులు వెనక్కి వేసింది. డాక్టర్ తెల్లబోయి తేరుకునేంతలో శ్యామల గోడవేపు మొహం తిప్పుకుని ఏడవటం మొదలు పెట్టింది. డాక్టర్ అర్థంగాక ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ నిలబడ్డాడు. ఆమె ఏడుస్తూ – చేతులు జోడించి నమస్కారం చేస్తూ, "డాక్టరుగారూ! మీకు దణ్ణం పెడతాను. నన్ను రక్షించండి. నా జీవితమంతా మీ చేతుల్లో ఉంది. నా కేదన్నా మందు ఇవ్వండి ....మీరు తప్ప నా కిప్పుడెవరూ దిక్కులేరు. డాక్టర్‌గారూ! నన్ను రక్షించండి" అని సాధ్యమైనంత నిశ్శబ్దంగా ఏడవటానికి ప్రయత్నించింది.

డాక్టర్ తన అనుభవంతో విషయం గ్రహించ గలిగాడు. నిర్ఘాంతపోయాడు. ఆమె నిశ్శబ్దంగా ఏడుస్తూనే ఉంది.

కొంతసేపటికి డాక్టర్ ఆమె చెయ్యి పట్టుకు చూశాడు. సందేహం గానే ఉంది.

"ఎన్నో నెల?" ఓదార్పుగా అడిగాడు.

"నా....లు....గు." భయపడుతూ చెప్పింది.

"ఇలాంటి పరిస్థితిలో ఏం చేద్దామని పెళ్ళి చేసుకున్నట్టు?" చికాకు పడుతూ అడిగాడు. తల వంచుకుని ఏడ్చింది. జవాబులేదు.

"అసలిది ఎట్లా జరిగింది?" అందామనుకున్నాడు. ఊరుకున్నాడు. ఎట్లా జరిగిందో తనకి అనవసరం. జరిగింది. అంతే.

"రాజారావుకి తెలిస్తే ఏమౌతుంది?"

అదిరిపడింది. మళ్ళీ చేతులెత్తి భగవంతుడికి నమస్కరిస్తున్నట్టు నమస్కారం చేసింది.

"వద్దు, డాక్టరుగారూ! ఆయనకి చెప్పకండి. నే నాయన మొహం చూడలేను. మీరే విషమైనా ఇచ్చెయ్యండి. తాగుతాను. అంతేగాని ఆయనకి చెప్పకండి."

డాక్టర్ కొంత అసహనంతో—"ధైర్యంగా ఉండాలిమీరు. ఇంత భయపడితే ఎట్లా? ఇప్పటికే మీరు పెద్ద పొరపాటు చేశారు. ఇంకా ఇద్దరి మధ్య ఇలాంటి రహస్యం దాచుకోటం ఎందుకు? మీకేం భయంలేదు. అతనితో నేను మాట్లాడతాను."

శ్యామల వెర్రిచూపుచూస్తూ — "వద్దు. వద్దు డాక్టరుగారూ! నేను మా ఊరెళ్ళిపోతాను. నాకేమీ జబ్బులేదని చెప్పెయ్యండి. ఈ సంగతి మాత్రం చెప్పకండి" అని దీనంగా ప్రాధేయపడింది.

"చూడండి. నేను చెప్పేదంతా మీరు శ్రద్ధగా వినాలి. మీ ఊరు వెళ్ళినా ఎబార్షన్‌కి ప్రయత్నించాల్సిందేగా? ఆ పల్లెటూళ్ళో మోటువైద్యాలెంత ప్రమాదమో తెలుసా? అసలు నాలుగునెలలు దాటితే ఏ మందులూ పనిచెయ్యవు. ఈ పరిస్థితిలో మంచి డాక్టర్ తప్ప మీ కెవ్వరూ సహాయం చెయ్యలేరు. మత్తుమందిచ్చి ఆపరేషన్‌చేసి గర్భసంచిని క్లీన్ చెయ్యాలి.

మీ తరఫున ఒక బాధ్యతగల వ్యక్తి సంతకం పెట్టాలి. ఎబార్షన్ చేయించు కోవచ్చని చట్టంవచ్చాక ఈ పద్ధతంతా వచ్చింది. బాధ్యతగల ఏ డాక్టరూ దీన్ని ధిక్కరించకూడదు. ఇదంతా రాజారావుకి తెలీకుండా ఎట్లా అవు తుంది? నా మాట వినండి. మీ కేం భయంలేదు. మీరు మీ ఊరెళ్ళి అక్కడ ఏదో విషమించి....అప్పుడు సంగతి బయటపడిందంటే అతను ఇంకా కోపం తెచ్చుకోవచ్చు. నేనే అతనికి నచ్చ జెపుతాను."

శ్యామల ఏమీ అనలేకపోయింది. చెంపలమీదనుంచి కన్నీళ్ళు ధారలుగా జారుతుంటే దీనంగా నిలబడింది.

ఆ అమ్మాయిని చూస్తూంటే డాక్టర్ మనసంతా ద్రవించినట్టయింది. "ఫర్వాలేదమ్మా! లోపల గదిలో కూర్చోండి" అన్నాడు ధైర్యపుచ్చుతూ.

శ్యామల డాక్టర్ని అపనమ్మకంగాచూస్తూ కళ్ళనీళ్ళు ఒత్తుకుంటూ వెళ్ళింది.

డాక్టర్ కుర్చీలో వెనక్కి వాలాడు. అతను ఇలాంటి పరిస్థితి ఎన్నడూ ఎదుర్కోలేదు. అనేకసార్లు ఎబార్షన్ కేసులు చేసినా ఇంత రహస్యంగాకాదు. పిల్లలకి సంబంధించిన పెద్దవాళ్ళే వచ్చి మాట్లాడుతూ ఉంటారు. ఇప్పుడీమెకి సంబంధించినవాడు భర్తే! ఆ భర్తకి తెలిస్తే కొంప మునుగుతుంది.

ఏం చెయ్యటం సమంజసమో ఆలోచన పోవటంలేదు.

రాజారావు తనకి నాలుగైదు సంవత్సరాలుగా తెలిసినవాడు. మంచి వాడే. అయినా ఇలాంటి పరిస్థితిలో అతనెలా ప్రవర్తిస్తాడో తను ఊహించ లేదు. పాతికేళ్ళన్నా ఉండవతనికి. భార్యచుట్టూ ఏవేవో కోరిక లల్లుకుని తియ్యటికలలు కంటున్నాడు. ఈ సంగతి వింటే ....? కష్టమే. ఏమై పోతాడో!

ఏవో అబద్ధాలాడి అసలు చెప్పకుండా పని జరిపిస్తే....? ఇంకో రకంగా తెలిసిపోతే? చదువుకున్నవాడు .... తెలివైనవాడు. ఆ మాత్రం గ్రహించలేడా?....అసలిది దాగే రహస్యమేనా? అయినా... మూర్ఖంగానే

ఎందుకు దాచాలి? ఎవరికైనా పొరపాట్లు జరగవా? అసలు పొరపాటేముంది? యౌవనంలో ఆకర్షణలూ, ఆవేశాలూ ఎవరికి తెలయనివి? తెలిస్తే ఏం? అర్థం చేసుకుంటాడో లేదో? చాదస్తుడు. ఆమెని వదిలేస్తే? ఏం వదిలేస్తే? అంత గ్రహించలేని మొగుడు వదిలేస్తే ఏం? ఆమె చాలా భయపడుతూంది. పొమ్మంటే ఏం చేస్తుంది? చివరికి ఏ ఆత్మహత్యో...! అబ్బ! ఎలా తేలుతుందిది? ఏదో ఒకటి సాధించాలన్న పట్టుదలతో డాక్టర్ తొందరగా తీరిక చేసుకుని రాజారావుకోసం కబురు పంపాడు.

రాజారావు చాలా సేపట్నించి కాచుక్కూర్చున్నట్టు ఆతృతగా లోపలికొచ్చాడు.

నవ్వుతూనే ఉన్నాడు.

"ఇట్లా కూర్చోవోయ్!" అంటూ డాక్టర్ తన దగ్గిర కుర్చీ చూపించాడు.

రాజారావు కూర్చుంటూ—"శ్యామలేదీ?" అన్నాడు.

"లోపలఉంది. తీరిగ్గా మాట్టాడుకోవచ్చుగదా అని కొంచెం ఆలస్యంచేశాను మీ విషయం."

"ఫర్వాలేదు. ఏం జబ్బండి?"

"అబ్బే! జబ్బేంలేదు. బాగానే ఉంది."

ఏదో పెద్దభారం దింపినట్టు అతను తేలికపడుతూ "అవునులెండి. జబ్బే ముంటుంది? అస్తమానూ తలనొప్పి అంటూ ఉంటుందంతే" అన్నాడు నవ్వుతూ.

అతని మొహం చూస్తుంటే ఏం చెయ్యాలో మళ్ళీ కొత్తగా ఆలోచన మొదలైంది. అంతలోనే నిర్లక్ష్యంగా నవ్వుతూ—"తలనొప్పి కేం అదే పోతుందిగాని .... అసలు మీ ఆవిడ నిన్నుచూసి భయపడుతూందోయ్!" అన్నాడు.

రాజారావు సిగ్గుపడి—"ఛ! అదేంకాదు డాక్టర్!" అని నవ్వాడు.

"నిజమే, అదంతా సిగ్గు అనుకుంటున్నావుగానీ, తన మనసులో

మాట నీకు చెపితే నువ్వేం అపార్థం చేసుకుంటావో నని అలా ముభావంగా ప్రవర్తిస్తూంది."

రాజారావు చిరాకుపడి – "ఛ! ఛ! మీ రట్లా మాట్లాడకండి, డాక్టర్! నేను తనని అపార్థం చేసుకుంటానా? ఉఁహూఁ! ఆమె కలాంటి సందేహం ఏమీ లేదు"—అన్నాడు నమ్మకంగా.

"నువ్వింత ధీమాగా చెపుతున్నావు. మరి నీకు చెప్పకుండా ఎందుకంత బాధ పడుతోంది?"

"బాధపడుతోందా? ఎందుకు?"

"భార్య తన రహస్యం తనలో దాచుకుందంటే ఆమెకి తన దగ్గిర అంత చనువూ, ధైర్యమూ ఆ భర్త ఇవ్వలేదనేగా అర్థం?"

"నిజమే. కానీ నేను...."

"నువ్వు నాకు బాగానే తెలుసు, రాజారావ్! ఎంతోమంది కుర్రాళ్ళకన్నా నువ్వు చాలా విశాలంగా ఆలోచిస్తావని అనుకుంటూ ఉంటాను. కానీ ఏదన్నా ఒక చికాకు సమస్య వచ్చిపడితే ఏం చేస్తావో నాకు సరిగ్గా తెలీదనుకో."

"అస లేమైంది, డాక్టరుగారూ?"

"అబ్బే! ఏదో ముంచుకొచ్చిం దని కాదు. తెల్లారి లేస్తే ఇలాంటి కేసుల్లో ఎంతోమంది ఆడవాళ్ళనీ, మగవాళ్ళనీ చూస్తూనే వుంటాం. కానీ ఆడవాళ్ళ దురదృష్టం. దొరికిపోతారు. ఫలితంగా అనుభవించకుండా తప్పుకోలేరు."

రాజారావు గ్రహించే స్థితిలోలేడు. భార్య కేదో కాన్సర్‌లాంటిదో కుష్ఠు లాంటిదో....భయంకరమైన జబ్బువచ్చిందని విపరీతంగా ఆందోళన పడుతూ, "ఏం జబ్బు, డాక్టర్? నిజం చెప్పండి. ఫరవాలేదు. నే నేమీ బాధపడను. ఎంత కష్టమైనా వైద్యం చేయిస్తాను" అన్నాడు ఆవేశంగా.

"అవును. బాధపడడం కాదు మనమిప్పుడు చేయాల్సింది ఏముంది ఇందులో? ఈఁజీగా తీసుకోవచ్చు. ఎంత షాక్ కలిగించే పరిస్థితిలోఅయినా

సరే మనం బాలెన్స్ తప్పకూడదు. శ్యామల కసలు జబ్బేంకాదు. చాలా ఆరోగ్యంగా ఉంది. ఆమె కిప్పుడు నాలుగో నెల కడుపు." టేబుల్ మీద ఏవో కాయితాలు సర్దే నెపంతో డాక్టర్ మొహం తిప్పుకున్నాడు.

రాజారావు స్తంభించిపోయాడు. కాస్సేపు వెర్రి చూపు చూశాడు. తను ఊహించినంత భయంకరమైన జబ్బేదీ రానందుకు ఒక్క క్షణం అతని కళ్ళు కాంతిగా వెలిగి, జీవరహితం అయ్యాయి. క్రమంగా అతని చూపులు తీక్షణంగా మారి అసహ్యంతో మొహం జేవురించింది. కోపంతో కంపించసాగాడు. కొంతసేపు ఇద్దరిమధ్యా నిశ్శబ్దంగా గడిచింది.

డాక్టర్ సాధ్యమైనంత అనునయంగా – ప్రాణమిత్రుడు ప్రేమతో ఓదార్చినట్టు–"బాధపడకు, రాజారావ్" అన్నాడు.

రాజారావు తల వంచేసుకున్నాడు.

"నీకు చెప్పవద్దని ఆమె చాలా ఏడ్చింది. కానీ దానివల్ల పరిస్థితి ఇంకా విషమిస్తుందని...."

"ఛీ! ఛీ! నాకెందుకు చెప్పారు – డాక్టర్ ? అసలీ సంగతి నాకు తెలీకపోతే ఎంత బావుండేది!" అని విరుచుకుపడ్డాడు రాజారావు.

"తొందరపడకు. శాంతంగా ఆలోచించు. జీవితం అంటే హాయిగా, సాఫీగా బ్రతికెయ్యటం కాదు. సమస్యలు వచ్చినప్పుడు ధైర్యంగా నిలబడాలి.''

రాజారావు కోపంతో తల అడ్డంగా తిప్పుతూ—"నా వశంకాదు నా వశంకాదు. ఇంత అసహ్యమైన సమస్య వస్తుందని నేను కలలోకూడా అనుకోలేదు'' అన్నాడు. అతని కోపం క్షణక్షణానికీ ఇనుమడించి — వాళ్ళంతా అంత తొందరపడి పెళ్ళి చెయ్యటానికి ఇదన్నమాట కారణం. ఎంత సాహసం, డాక్టర్! ఇంత గుండెలుదీసిన మనుషులుంటారని నా ఊహకి కూడా అందలేదు. ఛీ! ఛీ! నన్నెంత మోసం చేశారు! అందరూ —ఆమెకూడా....'' ఇక మాట్లాడలేక పోయాడు.

"మోసం అని నీ కనిపిస్తుంది గానీ, అది నిజంకాదు. ఆ మోసం

నిజంగా ఆ అమ్మాయినే ఎవరో చేసివుంటారు. ఏదో నిస్సహాయస్థితిలో పడి ఉంటుంది. అసలు సంగతేమిటో మనకి తెలీదు. కొంచెం సానుభూతితో ఆలోచించాలి.''

"సానుభూతి ఎవరిమీద?" మండిపడ్డాడు రాజారావు. నన్నింత మోసంచేసిన మనిషిమీదేనా? ఏదో మామూలు విషయం అయితే నేనూ ఆలోచించేవాణ్ణి. భరించేవాణ్ణి. తనకే కష్టం వచ్చినా నా ప్రాణసమానంగా చూసుకునేవాణ్ణే. కానీ—ఇలాంటి ఘోర సమస్య నామీద విరుచుకుపడితే నేనేం మానవాతీతుణ్ణా, డాక్టర్! చలించకుండా ఉండడానికి?"

"మానవాతీతులంటే ఎవరు? ఈ చాదస్తా లన్నిటికీ అతీతంగా మనమే ప్రవర్తించకూడదా?"

"చాదస్తమా ఇది?" నిర్ఘాంతపోయాడు రాజారావు. డాక్టర్ మీద అతనికి పట్టరాని కోపం వచ్చింది. "పెళ్ళిచేసుకున్న పన్నెండో రోజున భార్యకి నాలుగు నెలల కడుపు అని విని అసహ్యించుకోవటం చాదస్తం అంటారా మీరు?''

డాక్టర్ కుర్చీలో వెనక్కివాలి నిర్లక్ష్యంగా-"నాదృష్టికి చాదస్తమే. మనం తప్పొప్పులుఅనుకునేవాటినిజమైన విలువలు గ్రహించగలిగేవాళ్ళందరికీ చాదస్తమే. ఒక్క క్షణం నీతినియమాలసంగతి మరిచిపోయి విడిగా చూడు. మనిషిలోపల ఎన్ని బలహీనతలు! మనిషి చుట్టూ ఎన్ని విషవలయాలు! ఇష్టంగానో, అయిష్టంగానో మనం ఎన్నో పొరపాట్లు చేస్తూ ఉంటాం. దిద్దుకునే అవకాశంలేకపోతే, ఇవ్వకపోతే మనిషిఏమైపోవాలి?"

రాజారావు కోపంతో రాజుకుంటూ-"ఇది పొరపాటా?'' అన్నాడు.

"ఇంత తెలివితక్కువ స్థితి తెచ్చుకోవటం పొరపాటు కాకపోతే ఏమిటి? పదమూడేళ్ళ పిల్లకి పెళ్ళిచేసి....బలవంతంగా శోభనం గదిలోకి తోసి... బలాత్కరించి గర్భాన్ని దానం చెయ్యడం గొప్పవేడుక మనకి. ఆ గర్భం నిలుపుకునే శక్తన్నా లేక తల్లీ, పిల్లా కళ్ళుమూసినా సరే! అలా కాకుండా, చంద్రుణ్ణి చూసి కలువ వికసించినట్టు, మబ్బుల్ని చూసి నెమలి

నాట్యం చేసినట్టు ప్రకృతి సహజంగా మధురమైన ఊహలతో పురుషా లింగనం కోసం తపించి అనుభవించటం మహా నీచం మనకి. ఇలాంటి విషయాలు ఆలోచించినప్పుడు ఏది చాదస్తమో ఏది మూర్ఖత్వమో స్పష్టంగా తెలియటంలేదా?''

రాజారావు డాక్టర్ని వింతగా చూస్తూ ఆశ్చర్యపడుతూ—"పెళ్ళి కాకుండానే పిల్లల్ని కనవచ్చంటారా? తప్పులేదంటారా!'' అన్నాడు కోపంగా.

''అసలు పెళ్ళయినా పిల్లల్ని కనకూడదు. ఇద్దరి ఆరోగ్యాలు,ఆర్థిక స్తోమతు, పిల్లలు కావాలనే కోరిక, సక్రమంగా పెంచేజ్ఞానం—అన్నీవుంటే గానీ పిల్లల్నికలగనివ్వకూడదు. అలాంటప్పుడు పెళ్ళికాకుండానే,పిల్లల్ని పెంచే ఏ అవకాశమూ లేకుండానే, తనెక్కడ నిలబడాలో ఆధారం దొర కుకుండానే పిల్లల్ని కనవచ్చునని నే నెట్లా చెపుతాను? సంఘం ఎలాంటి విలువలు ఇస్తుందో తెలిసికూడా పిరికిప్రియుల్నినమ్ముకుని, మోసపోయి, ఇతరులతో హేళనలూ, వెక్కిరింతలూ పడే దుర్భరస్థితితెచ్చుకోమని నేనే ఆడపిల్లలకీ చెప్పను. అసలు పెళ్ళికాకుండా స్త్రీ-పురుష సంబంధాలు పెట్టు కున్నవాళ్ళెవరూ పిల్లలకోసం కాదు. పైగా ఆ పిల్లల్ని పెరగనివ్వ కూడ దనీ—వాళ్ళ రూపు రేఖలు తుడిచిపెట్టాలనీ ఎన్ని ఘోర ప్రయత్నాలు చెయ్యాలో అన్నీ చేస్తారు. అన్నీ విఫలమై వోడిపోయి నిస్సహాయంగా ఆ బిడ్డని కంటారు. సంఘానికే కాదు - కన్నతల్లికి కూడా ఇష్టంలేని స్థితిలో పుడతారు—ఆ బిడ్డలు. పుట్టీ పుట్ట గానే ఏ కాలవగట్టునో, ఏ తుక్కు డబ్బా లోనో ప్రాణాలు విడుస్తారు. ఇలాంటి రాక్షసా లెన్నయినా చూసి సహిస్తాం గానీ, మన నీతి నియమాల్లో అవసరమైనప్పుడు చిన్న మార్పు చేసుకోలేం. ఆపదలోఉన్న మనుషుల్ని వదిలి వీటిని అచంచలంగా కాపాడుకుంటాం.''

రాజారావు అసహనం ఎక్కువౌతూంది.

"మీ రెక్కడో అమెరికాలో ఉన్నట్టు మాట్లాడుతున్నారు. డాక్టర్! మన పవిత్ర భారతదేశ సంస్కృతి....''

"చూడు, నాయనా, కన్న కూతుర్ని బలాత్కరించిన తండ్రి... చెల్లెలితో సంబంధం పెట్టుకున్న అన్న— ఉత్త అమాయకపు ఆడపిల్లల్ని వంచించిన బావలు, మేనమామలు, పినతండ్రులు—అంతా పవిత్ర భారత సంస్కృతిలో పుట్టి పెరిగి దాన్ని తిని, తాగి జీర్ణించుకున్నవాళ్ళే. చదువుకోవటానికొచ్చే ఆడపిల్లల్ని ఆశించే టీచర్లు, ఉద్యోగాలకొచ్చే స్త్రీలని ఇబ్బంది పెట్టే ఆఫీసర్లు—ఎక్కడ వీళ్లైతే అక్కడ తమ నీచత్వం ప్రదర్శించే ప్రబుద్ధులు — ఏ దేశంలో పుట్టి భారత దేశాని కొచ్చారు? పెళ్ళికాని పిల్లల్ని తల్లుల్ని చేసే ఇంత మంది పురుషోత్తములున్న నీ భారత దేశంలో ఇంకా పవిత్రత ఎక్కడుంది? మనుషుల్ని వదిలి హిమాలయాల్లో గంగానదుల్లో దాక్కుంది నీ సంస్కృతి. యౌవ్వనంలో ప్రకృతి గలిగించే మధురమైన కోరికలకీ, ఆకర్షణలకీ వంద దేశాల సంస్కృతుల, పవిత్రతల బలం కలిసినా చాలదు. సంఘ మర్యాదలతోటీ, సిద్ధాంతాలతోటీ సంబంధం లేకుండా మనిషి బలహీనతలూ, పొరపాట్లూ అర్థం చేసుకుని ఆదరించగలిగే దేశం ఏదన్నా ఉంటే మనమంతా అక్కడికి వలసలు పోవటం చాలా ఉత్తమం. భారతదేశం గొప్పలు చెప్పుకుని గర్వపడి ప్రయోజనం లేదు. ఆ దేశంలోనే పుట్టి—ఒక భారతీయుడి మోసానికే గురైన ఒక స్త్రీ—నీ కళ్ళముందు ఉంది. జరిగిందానికి సిగ్గుపడి నీకు మొహం చూపించలేక దీనంగా ఏడుస్తోంది. పెళ్ళికిముందే అంతా చక్కబరిచి పెళ్ళిచేసి ఉంటే నీ భార్య ఎంతో సౌశీల్యవతి అని గర్వపడేవాడివి. నిజం తెలియకుండా దాచగలిగితే చాలు. అలాంటి విశేషాలు ఎన్ని జరగటంలేదు మన కుటుంబాల్లో? ఎంతో అన్యోన్యంగా బ్రతుకుతున్నా రనుకునే ఏ భార్యా భర్తల వెనక ఎంత విచిత్రమైన నిజాలున్నా ఆశ్చర్యపడక్కర్లేదు. సంసారాలు, కాపరాలు అనే అగాథాల్లోనే కప్పడి ఉంటాయి. అంతే."

"డాక్టర్! నా బాధ మీ కేమీ అర్థం కానట్టు మాట్లాడతా రెందుకు? నా పరిస్థితుల్లో ఆమే ఉంటే?.... నేనే ఈ పెళ్ళికి ముందు వేరే స్త్రీ ద్వారా ఒక బిడ్డని కని ఏవో కారణాలవల్ల ఈమెని పెళ్ళి చేసుకుని ఉంటే?

అప్పుడు మీరు నా గురించి ఇంత సానుభూతితో ఆలోచిస్తారా?" అని ప్రశ్నించాడు రాజారావు.

"ఎందు కాలోచిస్తాను?" అని ఎదురు ప్రశ్న వేశాడు డాక్టర్. ఒక సంగతి చెపుతాను విను. నాకు తెలిసిన ఒక డాక్టర్, ఉద్యోగం వచ్చిన కొత్తరోజుల్లో ఒక నర్సుతో సంబంధం పెట్టుకున్నాడు. అది ప్రేమ అనుకుని ఆ అమ్మాయిచుట్టూ తిరిగి ఉత్తరాలెన్నో రాసి రాసి చాలా దగ్గిర చేసుకున్నాడు. ఆమె గర్భవతి అయింది. పెళ్ళికి కంగారు పడింది. అంతా మామూలే. అప్పుడు ఈ ప్రేమికుడి తండ్రులూ, తాతలూ, వంశమర్యాదలూ, పురాతన సంస్కృతులూ అన్నీ గుర్తొచ్చాయి. పెళ్ళికి ధైర్యంలేదు. ఏవేవో మాటలు చెప్పి ఆ అమ్మాయిని ఓదార్చాడు కొన్నాళ్ళు. పెళ్ళి కాకుండానే ఆమెకి ఆడిపిల్ల పుట్టింది. అప్పటికే అతనికి చాలా కట్నం, ఇతర లాంఛనాలూ ఇచ్చే సంబంధం కుదిరింది. "మా అమ్మకోసం ఇలా చేయాల్సి వచ్చింది. ఈ సంఘం మన ప్రేమని బలి కోరింది. నన్ను క్షమించు" అని అమ్మనీ, సంఘాన్నీ అడ్డం పెట్టుకుని క్షమాపణ కోరి తప్పుకున్నాడు. ఆ భార్య కాపరాని కొచ్చాక ఇతని సంగతి ఆమెకి తెలిసింది. ఏవో ఉత్తరాల వల్ల ఇతని కూతురు సంగతికూడా బయటపడింది. ఆమె చాలా అసహ్యించుకుని అతని దగ్గిర్నుంచి వెళ్ళిపోయింది. తరువాత ఆమె వచ్చిందో లేదో నాకు సరిగ్గా తెలియదు. నువ్వడిగిన ప్రశ్నకోసం ఈ విషయం చెప్పాను. ఆ నర్సు పరిస్థితిలో ఆ డాక్టర్ ఉండే అవసరం రాదు. అతనికే ఇష్టమైతే ఆమెనే పెళ్ళి చేసుకునేవాడు. అతను మోసం చేశాడేగానీ మోసగించ బడలేదు. ఏ మగవాడి సంగతయినా అంతే. ఒక స్త్రీతో సంబంధం పెట్టుకుని, బిడ్డని కని ఇంకో స్త్రీని పెళ్ళి చేసుకున్న మొగవాణ్ణి గురించి సానుభూతితో ఆలోచించవలసిన అవసరం ఏమీలేదు."

"ప్రత్యేకంగా ఈ కేసులో ఆమెకి అతనితో సంబంధం గురించి కొన్ని రుజువులున్నాయి. కోర్టుకి వెళితే చట్టం ఆ తల్లితండ్రుల్ని భార్యాభర్తలుగా గుర్తించదు. కానీ ఆ బిడ్డకి పోషణ ఇప్పిస్తుంది—ఇచ్చేశక్తి ఉన్నవాడైతే. లేకపోతే చట్టం చెయ్యగలిగే దేమీ లేదు. కాని ఆమె వెళ్ళలేదు. అతనిమీద ప్రేమకన్నా ముఖ్యంగా ఏదో త్యాగం చేస్తున్నాననే భ్రాంతి.

అసలు ఇలాటి కేసుల్లో ఇద్దరి మధ్య ఏ రుజువులూ ఉండవు. చాలా తేలిగ్గా మోసపోవడం తప్ప ఆడపిల్లల కింకో జ్ఞానం ఉండదు. ఆ నర్సు మీద జాలికలిగి నట్టే శ్యామల మీదకూడా నీకు జాలి కలగాలి."

రాజారావు స్పష్టంగా అయిష్టం వెల్లడిస్తూ—"మీ రెన్ని చెప్పండి, డాక్టర్! ఇదంతా భరించటం నా వశం కాదు. నా జీవితం సర్వనాశనం అయిపోయింది. బాధపడకుండా ఉండేంత శక్తిలేదు నాకు" అని నుదురు పట్టుకున్నాడు.

డాక్టర్ కొంతసేపు మౌనంగా ఊరుకుని నెమ్మదిగా అన్నాడు: "సమయం వస్తేగానీ మనం ఎంత శక్తివంతులమో మనకు తెలీదు, రాజా రావ్! ఈ సృష్టిలో ప్రతి జీవికీ ప్రాణాన్ని మించిన ఆశ ఏదైనా ఉందా? ఆత్మరక్షణే సృష్టిలక్ష్యం కదా? అలాంటి ప్రాణాల్నే ఎందరో మనుషులు ఏ చిన్న కార్యానికో సునాయాసంగా సమర్పిస్తారే! ఏ శక్తులున్నాయి వాళ్ళకి? అలాంటి త్యాగాలకు ఎదగాల్సిన మనిషికి ఇది ఒక సమస్యా?"

"దానికీ, దీనికీ పోలిక పెట్టకండి. అవసరమైతే ప్రాణత్యాగాలు సైతం చెయ్యటానికి సిద్ధపడే దేశభక్తుడైనా, విప్లవకారుడైనా తన భార్య శీలం కలుషితమైతే సహించలేక పోవచ్చును."

"అదే నిజమైతే అతను దేశభక్తుడూ కాడు. విప్లవకారుడూ కాడు. సాటి వ్యక్తిపట్ల సానుభూతిలేనివాడికి దేశం ఎక్కడుంది? స్త్రీ శీలానికి హద్దులు పెట్టేవాడికి విప్లవం ఎక్కడుంది? అలాంటి అబద్ధపు త్యాగాల కోసం నిన్ను నేను ప్రోత్సహించటం లేదు. భార్యల శీలంగురించి మనం చెప్పుకునే అర్థాలుచాలాతొందరగా మార్చుకోవాలి. తరానికో రకంగా ఆచారాలు మారుతోంటే ఏ నీతికైనా, నియమానికైనా నిలకడెక్కడుంది? జీవితం అమూల్యమైంది. ఇలాగే బ్రతకమనీ.... ఇది తప్పనీ ....అది ఒప్పనీ నిర్ణయించే శక్తి ఏ సిద్ధాంతానికీ లేదు. నీ సమస్యకి పరిష్కారం నీ మనసుకే తోచినప్పుడు, ఇతర్ల మొహాల వేపు కన్నెత్తి చూడకు. సంఘ భయంకన్నా నీచమైన బానిసత్వం లేదు. మూర్ఖత్వంతో చెడిపోయిన

లోకాన్ని అనుసరించటంకన్నా లోకం దృష్టిలో చెడిపోయిన స్త్రీని ఆదరించటం ఉన్నతలక్షణం. ఆలోచించి నీ పరిస్థితిని నువ్వేచక్కబరుచుకో."

రాజారావు విచారిస్తూ – "తలుచుకుంటేనే అసహ్యం వేస్తూంది డాక్టర్ నాకు. సిగ్గుపడకుండా చెప్తాను. మా సెక్సు జీవితం ఎంతో పవిత్రంగా ఉండాలని కోరుకున్నాను. నేను ఆమెకోసం బ్రతకాలి, ఆమె నాకోసం బ్రతకాలి అనుకున్నాను. నా భార్య జీవితంలో నా కన్నా ముందు ఇంకో వ్యక్తి ఆమె కెంతో సన్నిహితంగా వచ్చాడనుకుంటే–ఆ ఊసే నేను భరించలేక పోతున్నాను" అని మనసంతా బయటపెట్టాడు.

"నిజమే. అ నిజం దుర్భరంగానే ఉంటుంది. కానీ ఆ నిజం అబద్ధమైపోయిందన్న సంగతి నువ్వు గ్రహించాలి. అప్పటికీ ఇప్పటికీ, ఆమె మానసిక స్థితి చాలామారి ఉంటుంది. ఆమెకి సన్నిహితంగా వచ్చిన వ్యక్తి ఆమె జీవితంలో నిలిచిపోలేదు. అతని మోసంవల్లనో, ఇతర కారణాలవల్లనో అతనిమీద ఆమెకి చాలా కాలం కిందటే అసహ్యం కలిగి ఉంటుంది. ఆ క్షణంలోనే అతను దూరమయ్యాడు. మీ ఇద్దరి మధ్య అనుబంధం బలపడితే ఆమె జీవితమంతా శాశ్వతంగా నిల్చేది నువ్వే. ఆమె అతనితో గడిపిన రోజుల్లో కొన్ని క్షణాలు హృదయపూర్వకంగా ఆనందపడిందే అనుకో–ఆమె జీవితమంతా కలిసి ఆ కొన్ని క్షణాలేనా? మళ్ళీ మళ్ళీ కలిగే హృదయస్పందనకీ, ఆనందానికీ హద్దు ఉందా? మళ్ళీ మళ్ళీ రేగే మధుర భావాలకి కళంకం అంటుతుందా? ప్రవాహంలాంటి జీవితంలో కొత్త ఊహలు, కొత్త అనుభూతులు కెరటాల్లాగ ముంచెత్తవా? ఎప్పుడో పాత జీవితంలోని కొన్ని క్షణాలు జీవితాన్నంతా పాలించి వైరాగ్యంతో నింపుతాయా? మీ రిద్దరూ పరస్పరం ప్రేమతో జీవితంతో స్థిరపడిన తరవాత ఎప్పుడో తెగిపోయిన పాత జీవితంతో ఇంక ఏం సంబంధం ఉంది?

"రాజారావ్! నిన్ను ఒప్పించటానికి నే నిలా మాట్లాడుతున్నా ననుకోకు. జీవితంలో ఇలాంటి సమస్య రానివాళ్ళు కూడా ఇదంతా ఆలోచించాలి. మనం ఏ కాలంలో జీవిస్తూ ఉంటే ఆ కాలపరిస్థితులకి అనుకూలంగా

ఆలోచనలు మళ్ళించుకోవాలి. ఇప్పటి చదువులు, ఉద్యోగాలు, బయటి ప్రపంచంలో స్త్రీలూ పురుషులూ కలిసి మెసలవలసిన అనేక పరిస్థితుల్లో శ్యామలకు జరిగిన సంఘటనల్లాంటివి అప్పుడప్పుడూ తారసపడితే, మన కాలాని కిది చాలా సహజం అనుకుని స్వీకరించాలి."

రాను రానూ డాక్టర్ మాటలు వినటానికి కూడా చాలా దుర్భరంగా ఉన్నాయి రాజారావుకి. అతని తల పగిలిపోతూంది. కణతలు నొక్కుకుంటూ పిచ్చిగా—"నా భార్య అనుకున్న క్షణంనుంచీ ఆమెని నే నెంత ప్రేమించానో మీకు తెలీదు, డాక్టర్!" అన్నాడు. అతని కంఠస్వరం భారమైపోయింది.

"ఈ పన్నెండు రోజుల్లోనేనా?" డాక్టర్ నవ్వాడు. వెటకారం ధ్వనించింది.

"పన్నెండు రోజుల్లో కాదు, పన్నెండు గంటల్లో ఆమె నా సర్వస్వం అయిపోయింది. ఆమె నెంతో సుఖపెట్టాలనీ, ఎంతో ఆనందపెట్టాలనీ, ఏన్నో కొని ఇవ్వాలనీ...."

డాక్టర్‌కి విసుగొచ్చి కుర్చీలోంచి లేచాడు. "అంత ప్రేమించినవాడివి ఈ విషయం గురించి ఇంత రాద్ధాంతం చేస్తావెందుకు? నీకు బాధ కలిగినప్పటికీ ఆమెని క్షమించవచ్చు కదా?"

"అదొక్కటే నాకు చాతకాదు."

"ఆమె దుఃఖపడటం నీ కిష్టమేనా?"

"దానికి నా బాధ్యతేం లేదు."

"నీ నిర్ణయంతో అటో ఇటో జరిగే విషయానికి నీకు బాధ్యత లేకపోతే ఎవరికుంది, రాజారావ్? నువ్వెంతో ప్రేమించా ననుకుంటున్నావు. కాస్త మోటుగా చెప్పాలంటే అదంతా కొత్త మోజు. భార్యాభర్తల్ని సన్నిహితం చేసేది సెక్సు సంబంధాలు ఒక్కటే అనుకోకు. అడుగడుగునా స్నేహానికీ, సంపూర్ణమైన ఆత్మార్పణకీ, ఎన్నో త్యాగాలకీ జీవితం అవకాశ మిస్తుంది. నీ ప్రేమకే పరీక్ష వచ్చింది అనుకోలేవా?"

"నా ప్రేమ ఇలాంటి నీతీ, నిజాయితీ లేని పరీక్షలకోసం కాదు."

డాక్టర్ చాలా నిరుత్సాహంగా రెండు నిమిషాలు ఊరుకుని—"అయితే నువ్విప్పు డేం నిర్ణయించుకున్నట్టు?" అని అడిగాడు.

"ఆమెని వాళ్ళ ఊరు పంపించేస్తాను. నే నింత విషం తాగి చచ్చి పోతాను."

డాక్టర్ అదిరిపడ్డాడు. "వద్దు, వద్దు, రాజారావ్! తొందరపడకు. నీ భార్యతో నువ్వీ పది రోజులూ ఎంత మధురంగా గడిపావో మళ్ళీ మళ్ళీ జ్ఞాపకం తెచ్చుకో. ఆవేశంతో కలిగే హత్యలూ, ఆత్మహత్యలూ మనకి కొత్తకాదు జీవితం తెచ్చే సమస్యలకి పరిష్కారం చావు కాదు. నేనే నీ స్థానంలో ఉంటే...."

రాజారావు విసురుగా—"మీతో నన్ను పోల్చకండి. నేను నేనే. నా కిష్టమైనట్టే నేను చేస్తాను" అంటూ కుర్చీ వెనక్కి తోసి లేచాడు.

"అయితే ఈ సంగతి నీకు చెప్పి చాలా తప్పు చేశాను."

"అందుకుమాత్రం మీకు చాలా కృతజ్ఞుణ్ణి—నా కళ్ళు తెరిపించారు."

శ్యామల ప్రక్క గదిలోంచి చాలా మాటలు వింది. చివరికి కళ్ళు తుడుచుకుని వచ్చి గోడవైపు తిరిగి నిలబడింది. ఆమె కెంతో అన్యాయం చేసినట్టు ఆమె మొహం చూడటానికి చాలా సిగ్గు పడ్డాడు డాక్టర్.

రాజారావు గదిలోంచి బయటికి వెళ్ళిపోయాడు. శ్యామల అతని వెనక నెమ్మదిగా నడిచింది. ఆమె వరండా మెట్లు దిగుతూంటే అతను కాంపౌండ్ గేటు దాటాడు.

డాక్టర్ దోషిలాగ నిలబడ్డాడు.

*   *   *

వెన్నెల మసక మసగ్గా ఉంది. ఆకాశం నిండా మబ్బులు చంద్రుణ్ణి చిన్న వాణ్ణి చేసి క్షణాని కోసారి పొట్టన పెట్టుకుంటున్నాయి. రఘునాథ్ ఇంటిముందు లాన్‌లో కూర్చుని ఆకాశంకేసి చూస్తున్నాడు. మబ్బుల్లో పడి చంద్రుడు మాయమైనప్పుడల్లా అతని ప్రాణం కొట్టుకుంటూంది. అతనికి అస్తమానూ శ్యామల గుర్తొస్తూంది, అసలతను

శామలనిగానీ, రాజారావునుగానీ, పొద్దుటినించీ ఒక్క క్షణంకూడా మరిచి పోలేదు. "నేను చాలా పొరపాటుచేశాను సుజా!" అన్నాడు ఎన్నోసార్లు. ఆరాత్రి భోజనంకూడా చాలా అనాసక్తిగాచేశాడు. శ్యామలకి ఇష్టంలేకుండా ఆమె సంగతి అతనికి చెప్పటం చాలా తప్పనిపిస్తూంది.

"ఏమిటి ? అంత దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తున్నావు?" అంది సుజాత కొంతసేపు మౌనంగా కూర్చుని.

"ఇంకేముంది? నేను చేసిన ఘనకార్యం గురించి తీరిగ్గా పశ్చాత్తాప పడుతున్నాను" అన్నా డతను విచారంగా.

"మరి అతని కెందుకు చెప్పావు తొందరపడి ?"

"ఎలాగైనా ఒప్పించగల ననుకున్నాను సుజా!" అన్నాడు రఘు నాథ్ దోషిలాగ." ఎప్పుడూ చాలా మంచిమాటలు మాట్లాడేవాడు. కమ్యూనిస్టు ననేవాడు. ఇంత మూర్ఖు డనుకోలేదు" అని విచారించాడు.

"ఏ ఇస్టు అయినా ఇలాంటి విషయంలో ఒకటే అనుకుంటాను" అంది సుజాత విరక్తిగా.

"అంతేనా ? మనుషు లెప్పుడూ ఇంత సంకుచితంగానే బ్రతుకు తారా ?"

ఇద్దరూనిస్సహాయుల్లాగమౌనంగాకూర్చున్నారు. రఘునాథ్‌మౌనం భరించలేనంత అశాంతితో- "ఆ అమ్మాయినేం కొట్టితిట్టి హింసిస్తున్నాడో దరిద్రుడు ఇక ఏ డాక్టరూ ఎబార్షన్ చేయించక్కర్లేదు. అతనే ఏ కర్ర తోనో బాది, చంపి ఏ నూతిలోనో పారేస్తాడు. ఎన్ని కేసులు ఇలాంటివి! అన్నీ తెలిసి తెలిసి నేనీ పొరపాటు చేశాను. అదే నా బాధంతా" అని నుదురు పట్టుకున్నాడు."నేనే ఏదో అబద్ధమాడి ఆమెరహస్యం బయటపడ కుండా చేసేస్తే ఎంత బావుండేది! భయంతో నాకు నమస్కారం పెట్టి రక్షించమని ఏడ్చిన పిచ్చిపిల్లని రాక్షసంగా ఆ భర్తకే అప్పగించాను."

సుజాత భర్తని కొత్త వ్యక్తిని చూసినట్టు చూడసాగింది.

"ఏ కష్టానికైనా సానుభూతి దొరుకుతుంది గానీ....చిన్న వయ

సులో ఆడపిల్లలకు ఇలాంటి దుర్భరస్థితివస్తే ఎంతఏడుస్తారో, ఆ సంగతి గ్రహించిన క్షణంనుంచీ వాళ్లెంత నరకయాతన పడతారో .... అర్థం చేసుకోగలిగితే ముందు వాళ్ళనే ఆదుకోవాలి. వాళ్ళకే ధైర్యం ఇవ్వాలి."

రఘునాథ్‌ని చూస్తున్న కొద్దీ సుజాత మనసంతా సంచలనం ప్రారంభమైంది.

"ముందు ఆ అమ్మాయిని అతని చేతుల్లోంచి బయటికి తీసుకు రావాలి. తర్వాత ఏదో ఒకటి చెయ్యవచ్చు" అన్నా డతను పట్టుదలగా.

సరిగా—ఆ లేత వెన్నెలరాత్రి—శాంతి నిచ్చే ఆ చల్లటి వేళ— నిశ్శబ్దమైన మసక చీకటిగదిలో _ శ్యామల రాజారావు చేతుల్లో ఆ పది రోజుల్లో అనుభవించినంత ఆనందంతో విశ్రాంతి తీసుకుంటూంది. అతను ఆమె తల నిమురుతూ దగ్గిరికి వొత్తుకుని ముద్దు పెట్టుకున్నాడు.

ఉదయం హాస్పిటల్‌నించి ఇద్దరూ ఇంటికొచ్చిన తరవాత రాజా రావు తిన్నగా గదిలోకి పోయి తలుపులు వేసుకున్నాడు. కుర్చీలో కూర్చుని టేబుల్‌మీద తల ఆన్చుకున్నాడు. అతనికి భరించలేనంత దుఃఖంవచ్చింది. తల బద్దలుకొట్టుకుని చచ్చిపోదామనుకున్నాడు. కన్నీళ్ళు పొంగి ప్రవాహం కడుతూంటే ఏ సంకోచమూ లేకుండా ఏడ్చాడు.

అతనా స్థితినించి కొంతసేపటికి తేరుకోగలిగాడు. మనసు కొంత శాంతపడి, పరిస్థితిని కొంత జీర్ణించి ఇముడ్చుకుంది. ఆలోచన ప్రారంభ మైంది. డాక్టర్ ప్రశ్నలకి తను చెప్పుకునే సమాధానాలు తనకే చాలా అసంతృప్తిగా కనిపించాయి. శ్యామల రైలుఎక్కి_వెళ్ళిపోవటం ఊహించి కంపించాడు. తరవాత ఆమె ఏమౌతుంది? త నేమౌతాడు? మళ్ళీ ఇంకో స్త్రీ....? మళ్ళీ ఏదో విషాదస్థితి....? భరించలే ననుకున్నాడు.

శ్యామల తన దగ్గిరికి వచ్చిన క్షణంనించీ తన జీవిత విధానమే మారినట్లయింది. ఆమె సంతోషించినప్పుడు తనకి సంతోషం కలిగింది. ఆమె బాధపడితే తనకి దుఃఖంవచ్చింది. ఆమె చిరునవ్వుకోసం ఆరాటం. ఆమె ప్రసన్నత కోసం తాపత్రయం. ఆమె పెంకితనంలో కూడా తన

కెన్నడూ లేని సహనం. తన సర్వస్వమూ ఆమెతప్ప 'తను' అనేది ఏమీ మిగలకుండా అయింది. తన అంతరంగంలో ప్రేమాంకురాల చలనం జరిగింది. ఆమెను చూశాకే. తన అద్భుత శృంగార జీవితానికి ఆలంబనం అయింది ఆమె ఒక్కతే. అంత అందమైన సిగ్గులో, ఆమె ఆలింగనంలో 'జీవితం ఇంత రమ్యమైనదా?' అని విభ్రాంతి కలిగింది. లోకమే రంగు రంగుల ఇంద్రధనుస్సు అయి వెలిగింది.

అలాంటి మధుర స్వప్నాల మధ్య ఈ భయంకరమైన పీడకల! ఇంత అసహ్యకరమైన వంచన!

శ్యామలగురించి తన కేమీ తెలియకుండా రోజులు గడిచిపోతే ఎంత బావుండేది! ఈ రహస్యం రహస్యంలాగా మాసిపోతే, తను శ్యామలతో ఎప్పట్లాగే ఎంత ఆనందంగా కాలం గడిపేవాడు!

రాజారావులో అశాంతి మళ్ళీ తల ఎత్తింది. అతనిమనసంతా ఆక్రమించిన ఆమె అందమైన కళ్ళు. తన హృదయపు లోతుల్లోకి తాకినట్టు అనుభూతి కలిగించిన ఆ మృదువైన చూపులు, వాటిలో అస్పష్టంగా భయసంకోచాలు, నిశ్శబ్దంగా ఊరేకన్నీళ్ళు, తను అప్రయత్నంగా వాటిని తుడిచి దగ్గరచేసుకోవటం, గొప్ప ఆలంబన దొరికినట్టు ఆమె తనని అల్లుకోవటం-తన అంతరంగంలోంచి మధురమైన పులకరింతలు, ఆకలి నిద్రల్నీ, సమస్తాన్నీ విస్మరించిన తన్మయత్వం....అంతే....అంతే జ్ఞాపకం.

తనకింకా స్ఫురిస్తూన్న ఆ చూపుల్లో ఏదో దీనత్వం, నిర్మలత్వం తప్ప. తనని కరుచుకోవటంలో అపారమైన నమ్మకం, ఆశ్రయాన్నికోరే ఆరాటం తప్ప—ఎక్కడా నటన. వంచన తన కసలు గుర్తులేదు.

శ్యామల గురించి అతని మనసంతా క్షమతో, ప్రేమతో నిండసాగింది. ఆమె సాహచర్యంతో గడిపిన దివ్యక్షణాల బలం అతని కేదో నూతనశక్తి నిచ్చింది. ఆమె గురించి తన అపార్థాలు, సందేహాలు, అసహ్యాలు వదుల్చుకోవాలనీ, ఆ సాహసానికి తనను తను సంసిద్ధుణ్ణి చేసుకోవాలనీ, అతనిలో ప్రతి అణువూ పెనుగులాడింది.

రాజారావు ఆలోచిస్తూ గంటలు గంటలు గడిపేశాడు. రాత్రి చీకటి పడేవరకూ గదిలో ఒంటరిగానే ఉన్నాడు. బయట శ్యామల ఏ అఘాయిత్యానికి పూనుకుందోనని ఆందోళన కలిగిన వెంటనే కంగారుపడి తలుపులు తీశాడు.

వంటింటి గుమ్మంలో మోకాళ్ళమీద తల ఆన్చుకుని చీకట్లో కూర్చున్న శ్యామల, గది తలుపులు తీసిన చప్పుడికి చటుక్కున లేచి నిలబడి తల వంచుకుంది.

రాజారావు అక్కడే నిలబడి ఆమెని చూశాడు. ఆమె దోషిలాగ తన తీర్పుకి ఎదురు చూస్తున్నట్టు కనిపించింది. తను ఉండమంటే ఉంటుంది. వెళ్ళమంటే వెళ్ళిపోతుంది. తనని ధిక్కరించి నిలబడలేని నేరం చేసింది. ఆమెని స్వీకరించినా, తిరస్కరించినా, సమాజం, చట్టం కూడా తన ఇష్టాలన్నీ, వాక్కునీ కాపాడతాయి.

రాజారావు చలించిపోయాడు. ఏ హక్కులూ, ఆస్తులూ లేని, ఏ నీతులూ, నియమాలూ పాటించని మానవుడి హృదయంలో పెనుగులాడే స్పందన అతన్ని వివశుణ్ణి చేసింది. స్వరంనిండా ఆత్మీయత నిండగా—"శ్యామూ!" అన్నాడు. తల ఎత్తి సంభ్రమంగా చూసింది. కన్నీళ్ళు జలజలా జారిపడ్డాయి.

రాజారావు అప్రయత్నంగా ఆమె దగ్గిరికివచ్చి. "తప్పు ఊరుకో" అన్నాడు.

శ్యామల అతన్ని పెనవేసుకుని బావురుమంది. ఆపదలో మునిగిన బలహీనుల్ని, అనాధల్నీ ఆదుకోగలిగిన ధీరత్వంతో, గాయపడి విలవిలలాడే పక్షికి సేవచేసే కారుణ్యంతో ఆమె తల మృదువుగా నిమిరాడు.

"నే నెంతో తప్పు చేశాను. మీ కెంతో ద్రోహంచేశాను. నన్నెందుకు క్షమిస్తారు?" అని ఏడ్చిందామె.

"ఊరుకో, శ్యామలా! అదంతా ఎందుకు? నే నింక నిన్నేమీ అడగను. ఒక్క ప్రశ్నకూడా వెయ్యను. నువ్వేం భయపడకు. మనం ఎప్పట్లాగే సంతోషంగా ఉందాం" అన్నా డతను.

ఆమె మాటలు రాక మౌనంగా ఏడ్చింది. ఆ రాత్రే దాచుకోలేక విషయమంతా చెప్పింది.

శ్యామల మేనత్తకి ఆస్తి బాగా ఉంది. శ్యామలని తన కొడుక్కి చేసుకోటాని కిష్టపడలేదు. తల్లి లెక్కలేదనీ నిన్నే చేసుకుంటాననీ శ్యామల బావ నమ్మకంగా చెపుతూ ఉండేవాడు. సంబంధం స్థిరపడుతుం దనే ఆశతో శ్యామల తలిదండ్రులుకూడా శ్యామలని బావతో చనువుగా తిరగనిచ్చారు. శ్యామల మేనత్త తన అభిప్రాయం వాళ్ళ దగ్గిర వీళ్ళ దగ్గిరా బయటపెట్టి కొడుక్కి వేరే సంబంధాలు చూడడంతో రెండు కుటుంబాల మధ్య స్పర్థ లెక్కువయ్యాయి. శ్యామల నాయనమ్మ కూతురికీ, కొడుక్కి వచ్చిన స్పర్థలకి బెంగపెట్టుకుని మంచం పట్టింది. కూతురుమీద కోపంతో కొడుకు పక్షంచేరి మనుమరాలికి వేరే సంబంధం చూడమని పోరు మొదలు పెట్టింది. శ్యామల తండ్రి పౌరుషపడి కూతురికి తొందరగా పెళ్ళి చేసేసి బంధువులతో సెభాషనిపించుకుంటానని పంతం పట్టాడు. చివరికి శ్యామల మేనమామ ప్రయత్నంవల్ల ముఖ్యంగా శ్యామల అందంవల్ల సంబంధం కుదిరింది.

శ్యామలకి మూడోనెల జరుగుతోంది. బావని అర్జంటుగా రమ్మనీ, చాలా ముఖ్యమైన విషయం చెప్పాలనీ చాలా ఉత్తరాలు రాసింది. అతను ఒక్క సమాధానంకూడా ఇవ్వలేదు. పెళ్ళికి లగ్నం పెట్టేశారు. శ్యామల ఆందోళన ఎక్కువయింది. తన సంగతి ఎవ్వరికీ చెప్పే ధైర్యంలేదు. రహస్యంగా ఏ మందన్నా తీసుకునే అవకాశంలేదు. చాలాసార్లు చచ్చి పోదామనుకుంది. ఏమీ చెయ్యలేని స్థితిలో పెళ్ళి జరిగిపోయింది.

"ఈ విషయం మీకు తప్ప ఎవ్వరికీ తెలియదు. నా పెళ్ళి అని తెలిసినప్పుడుకూడా అతను కదిలి రాలేదు. అప్పటినించీ అతనిమీద నా కెంతో అసహ్యం కలిగింది. నామీద నాకే చెప్పలేనంత కోపం వచ్చింది? మిమ్మల్ని మోసపుచ్చుతున్నాననే భయంతో నేను ప్రతి రోజూ ఎలా గడుపుతున్నానో చెప్పలేను. ఈ రెండు మాటలూ నమ్మండి. నన్ను

మీరేం చేసినా సరే!" అని దీనంగా చూసింది శ్యామల. సిగ్గుపడకుండా, ఏడవకుండా ధైర్యంగా ఆవేశంగా మాట్లాడింది. రాజారావుకి ఆమె మాటల్లో ఏమీ నటన కనపడలేదు.

"అదంతా మరిచిపో, శ్యామలా! నీ మీద కోపం ఎప్పుడో పోయింది. రేపు డాక్టరుగారి దగ్గరికి వెళదాం" అన్నాడు.

శ్యామల నమ్మలేనట్టు చూసింది.

ఆమె మొహమంతా అలుముకున్న కాంతి, చూపుల్లో నిండిన కృతజ్ఞత, తనమీద ఏర్పడ్డ విశ్వాసం చూస్తే రాజారావుకి తనమీద తనకే గౌరవం కలిగింది. జీవితానికంతా తేజస్సు ఇచ్చే ఉన్నతకార్యం చేశాననిపించింది. మనసులోనే మొక్కుకున్నాడు డాక్టర్ రఘునాథ్.

* * *

రఘునాథ్ ఆలోచనల్లోంచి తేరుకుని—"ఆ అమ్మాయి విషయం ఏమైందో రేపు తప్పకుండా చూడాలి. సుజా! ఓ సారి అతని దగ్గరికి వెళతాను" అన్నాడు. సుజాత రఘునాథ్‌నే చూస్తూ దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తూంది.

వెన్నెల బాగా తగ్గింది. ఆకాశం నక్షత్రాలతో ధగధగా మెరుస్తూంది. గార్డెన్‌నిండా విచ్చిన పూల వాసన లీనుతున్నాయి. చల్లగాలి సుకుమారంగా పరవశంగా తాకుతూంది.

సుజాత భర్తని భక్తిపూర్వకంగాచూస్తూ— "నీ మనసెంతోసున్నితమని తెలిసికూడా ఇన్ని సంవత్సరాలు నిన్ను అర్థం చేసుకోకుండా ఎలా ఉన్నానో నాకే ఆశ్చర్యంగా ఉంది, రఘూ!" అంది.

రఘునాథ్ నవ్వి—"పోనీ ఇప్పటికైనా అర్థమైనట్టేనా?" అన్నాడు.

ఆ మెత్తని నవ్వు, ఎప్పుడూ నమ్మకంగా దొరికే ఆ నిర్మలమైన ప్రేమ. తనకి స్నేహమైన క్షణంనించీ అతనిలో చూస్తున్న సంస్కార భావాలు, ఆ ప్రశాంత పరిసరాల్లో తన ప్రియుని సామీప్యం—అన్నీ ఆమెకి ఎన్నడూలేని కొత్త ఆవేశాన్ని కలిగించి, "రఘూ! నీకో సంగతి చెప్పనా?" అంది.

రఘునాథ్ ఆమె చేతిని తన చేతుల్లోకి తీసుకుంటూ, "చెప్పటానికి నా పర్మిషన్ అడుగుతున్నావా?" అన్నాడు.

"అవును. అలాంటిదే. నువ్వు శాంతంగా వినాలి. ఈ రహస్యం నీకు చెప్పెయ్యాలని ఎన్నిసార్లు బలహీనపడ్డానో! ఎలాగో నిగ్రహించు కున్నాను. ఎక్కడ నీ ప్రేమ పోగొట్టుకుంటానో అన్న భయంతో నా బాధంతా మనసులోనే దాచుకున్నాను."

"ఏమిటి, సుజా, నువ్వు మాట్లాడవేది?" రఘునాథ్ ఆత్రపడ్డాడు.

"నేనుకూడా పన్నెండేళ్ళకిందట శ్యామలలాగ ఒక భయంకరమైన స్థితిలో పడ్డాను."

"అంటే?" ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

"నేను మా అత్త దగ్గిరుండీ చదువుకొనే రోజుల్లో—నాకు పదిహేను సంవత్సరాలప్పుడు—ఆవిడ మొగుడు నా విషయంలో పశువులా ప్రవర్తించాడు. నా తప్పుదేమీ తెలీని వయసు. ఎవరికి చెప్పాలన్నా సంకోచం. ఆ దుర్మార్గుణ్ణి ధిక్కరించాలంటే భయం. ఆ రోజులు గుర్తొస్తే నా కిప్పటికీ గుండెల్లోంచి వణుకు వస్తుంది. కొన్నాళ్ళకి నే నా ఘోరం భరించలేక, తెలివి తెచ్చుకుని మంకుపట్టు పట్టి అన్నం తినటంకూడా మానేసి మా అమ్మ దగ్గిరికి వచ్చేశాను."

సుజాతకి నెల తప్పకపోతే అసలా విషయమంతా ఒక పీడ కలలాగ మరిచిపోయేదే. ఆ ఘోరంకూడా జరగటంతో ఆ పిల్ల అందరి దృష్టికీ మహా నీచురాలైంది.

"పాపిష్టిదానా! నా పరువుతీశావే!" అని తండ్రి ఆ లేత ఒళ్ళుచిట్లి రక్తాలు కారేంతవరకూ కొట్టి, శాంతపడ్డాడు. చంపుతానని కంఠం నలిపి ఎవరో అడ్డుపడితే ఉరిశాడు కళ్ళలో మెదిలి వదిలిపెట్టాడు.

"మమ్మల్ని నవ్వులపాలు చేశావే! నీకా మాత్రం జ్ఞానం లేదటే?" అని తల్లి సన్నగా శోకాలుతీస్తూ శాపనార్థాలు పెట్టింది.

సుజాత కా జ్ఞానం ఎందుకులేదో, ఉండి ఏమాత్రం చెయ్యగలదో ఆ జ్ఞానవంతురాలు ఊహించలేదు. సుజాత చదివే క్లాసు పుస్తకాల్లో పొలాల స్థలాల వైశాల్యాలు, కిరసనాయిల్ డబ్బాల ఘన పరిమాణాలు కట్టే లెక్కలేగానీ, జీవితమంతా తారసపడే రకరకాల వ్యక్తుల హృదయ వైశాల్యాలూ, వారి ఆలోచనల ఘనపరిమాణాలూ కనుక్కోగలిగే లెక్కలు లేవు. చరిత్ర పాఠాలనిండా యుద్ధాలూ, సంధులూ, రాజ్యకాంక్షలూ, గుళ్ళమీదా గోపురాలమీదా అలరారే శిల్పకళలూ, దేశ విదేశాల్లో వన్నె కెక్కిన పవిత్ర సంస్కృతుల అపవిత్ర వర్ణనలేకానీ, ఏ భయంకర చీకటిరాత్రో ఆదమరిచి నిద్రపోయే అమాయకపు ఆడపిల్లలమీద పశు కామంతో మీదపడే నీచుల వర్ణనలుగానీ, రాక్షసబలంతో బలాత్కరించి తల్లుల్నిచేసే దుర్భర సంఘటనలుగానీ, అజ్ఞానంతో భయంకర సుఖ వ్యాధులపాలై జీవితమంతా నరకయాతన భరించిన నిర్దోషుల మానసిక సంఘర్షణలుగానీ—సుజాతని జ్ఞానవంతురాల్ని చెయ్యగల ఒక్క అంశ మైనా లేదు.

తప్పంతా తనదేనని ఆ పిల్ల తిట్లూ, దెబ్బలూ భరించి ఊరుకున్న తరవాత అందరూ శాంతించారు. తరవాత ఆ తప్పు తుడిచేసుకునే ప్రయత్నాలు. అబ్బ! ఎన్ని మందులు మింగించారో! ఆ పిల్ల చచ్చిపోయేంత జబ్బు చేసిందేగానీ, అనుకున్న పని జరగలేదు. సృష్టికి ఆ బలం ఎక్కడిదో, శిశువు ఆ చిన్ని గర్భకోశాన్ని పట్టుకు వదల్లేదు.

"చివరికి ఎవరో చెపితే ఆ రాత్రికి రాత్రే ప్రయాణం కట్టించి, నన్నేదో ట్రెయినింగ్‌లో చేర్పిస్తున్నామని అందరికీ చెప్పి హైద్రాబాద్ 'రాధాకిషన్ హోమ్‌కి' తీసుకు వెళ్ళారు" అంది సుజాత.

"ఎందుకు?" అప్రయత్నంగా అడిగాడు రఘునాథ్.

"అక్కడ నాలాంటి దౌర్భాగ్యుల్ని ఆదుకుని రక్షించటానికి ధగే అనే ఒక పుణ్యాత్ముడు ఆ సంస్థ స్థాపించాడట."

పెళ్ళి అనే ముసుగు ఎరగని ప్రకృతి, ఆడపిల్లల్ని తల్లుల్నిచేస్తే ఆ నేరానికి వాళ్ళ జీవితమంతా ధ్వంసం కాకూడదనే వాత్సల్యంతో, వారి

కన్నీటి బొట్లు తుడిచి సేద తీర్చాలనే అపారమైన కరుణతో ఆ సంస్థలో రహస్యంగా పురుళ్ళుపోసి ఇళ్ళకు పంపిస్తారు.

సమాజం విధించే ఆంక్షలకీ, శిక్షలకీ తలలొంచి, ఆ లేత వయసు తల్లులు చిన్నారి బిడ్డలని ఆఖరి ముద్దు పెట్టుకుని, ఆఖరి చూపు చూసి శాశ్వతంగా వీడ్కోలిచ్చి వెళ్ళిపోతారు.

"నేను కూడా అలాగే వచ్చాను, రఘూ! వింటున్నావా ?" అంది సుజాత భారమౌతున్న కంఠంతో.

వింటున్నాడు రఘునాథ్. విని భరించాలని విశ్వ ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు.

"ఊఁ చెప్పు? సుజా!"

"హైదరాబాదులో నన్ను తీసికెళ్ళటానికి ఆ హోమే లేకపోతే నన్నింకా నాటుమందులు తాగించి తాగించి చంపేసేవాళ్ళు రఘూ! చావు తప్పించుకుని బ్రతికినందుకు సంతోషిస్తున్నా ననుకోకు. ఇప్పు డున్నంత జ్ఞానం, ఆలోచనా అప్పుడే వుంటే ఎన్ని మందులైనా, ఎలాంటి గరళాలైనా మింగి చచ్చిపోవటానికే సిద్ధపడే దాన్ని కానీ, బిడ్డను కని వదలటానికి ఒప్పుకునేదాన్ని కాదు. ఏ కన్నతల్లికీ దాన్ని మించిన చిత్రహింస లేదు.

సుజాత కెంతో జుగుప్స కలిగించే స్థితిలో ఆ బిడ్డ తయారైనా, కడుపులోంచి ఆ బాధ పోగొట్టుకోవాలని అహో రాత్రులూ ఏడ్చినా, వాడు పుట్టగానే హృదయంలోంచి తెరలు తెరలుగా పుట్టెడు ప్రేమ కూడా పుట్టింది. చీరలు కట్టుకోవడం కూడా చేతగాని వయస్సులో వాణ్ణి కని, హఠాత్తుగా ఎన్నో సంవత్సరాలు పెద్దదై పోయింది. వాణ్ణి తల్లి కడుపులోంచి విడదీయాలని ఆదినించీ ఎన్నో ప్రయత్నాలు చేసి, ఓడి, చివరికి వాడు తల్లి ఒళ్ళోకి రాగానే ఆ యిద్దర్నీ విడదీశారు. తల్లి ఆ బిడ్డని ఎత్తుకోకూడదు. పాలివ్వకూడదు. ప్రేమ పెంచుకో కూడదు. నిశ్చితంగా ఆ బిడ్డని వదిలేసి, ఇంటికి వెళ్ళి తలిదండ్రుల్నీ, బంధువుల్నీ, పెద్దల్నీ—

అందర్నీ మర్యాదస్తుల్ని చెయ్యాలి. సంఘ శాంతి కాపాడాలి పవిత్ర హిందూదేశ సంస్కృతిని రక్షించాలి. ఎందరు లేత తల్లులు గర్భశోకాలతో విలపిల్లుతున్నారో ఈ సంస్కృతి!

"అప్పుడు నా కిలాంటి ఆలోచన లేవీ రాలేదు. వాణ్ణి వదిలి వెళ్ళిపోవాలని పిచ్చిదానిలాగ ఏడ్చాను. వాడు పడుకుని ఊగే ఉయ్యాల ఇప్పటికీ నా మనసులో అలాగే ఊగుతూంది. ఆ ఒక్క ఉయ్యాలేనా? తల్లులంతా నాలాగే ఆ ఉయ్యాలచుట్టూ తిరిగి ఏడ్చి ఏడ్చి వెళుతూఉంటారు."

ఆ దయనీయ దృశ్యాలు గుర్తొస్తే ఇప్పు డనిపిస్తుంది సుజాతకి—ధగే మహోన్నతుడే. కరుణా సముద్రుడే. కానీ పిరికివాడు! ఆయన చేసింది మాత్రం ఏమిటి? సమాజానికి అడుగులకు మడుగు లొత్తటమే కదా? ఎలా ఉన్న ఆచారాల్ని అలా ఉంచి గౌరవించడమే కదా?— 'మీ విషయాలు రహస్యంగా దాచుకోండి. కొన్నాళ్ళు ఇక్కడ దాక్కోండి. తరువాత మీరుకూడా ఏమీ ఎరగనట్టు గర్వంగా అందరి మధ్యా తిరగండి' అని రహస్యాన్ని రక్షించటమే కదా? ఆ హోమ్‌లో ఉండి వెళ్ళిన వారెవరికీ సమాజ దృక్పథం మార్చలేదు—'నీ కీ బిడ్డ కలగటంలో దోషం ఏమీ లేదు' అని ఎవ్వరికీ నమ్మకం కలిగించలేదు. అందరికీ ఏదో పాపం చేశామనే శంక. ఉన్నతమైన సమాజ విలువల్లోంచి దిగజారా మనే బాధ. మళ్ళీ సమాజంలో ఇమిడి దానికి విధేయులుగా నడుచుకోవాలనే తపన.

ఒక్కరికీ సమాజాన్ని ధిక్కరించాలనే ఆలోచన లేదు. తన బిడ్డవి తనతో తెచ్చి పెంచుకోగలిగే సాహసం లేదు. ఆ శక్తి ఇవ్వని సంస్కర్తలు రహస్యంగా ఒక్క క్షణం కన్నీళ్ళు తుడిచి, జీవితమంతా ఆ బిడ్డ కోసం చెమ్మగిల్లే కళ్ళ నెలా ఓదార్చగలరు?

నే నక్కడినించి వచ్చే ఆఖరినాడు నా చేతుల్లో బిడ్డని ఆయాకి ఇచ్చి ఆ ఇంటిమెట్లు దిగుతూన్న క్షణాల్లో నా ఆలోచనల్లో ఇంత ధైర్యం ఉంటే, చుట్టూ మనుషుల అభిప్రాయాలమీద ఇంత నిర్లక్ష్యం ఉంటే నేనసలు మా వాళ్ళ వెనక తల వంచుకొని ఇంటికొచ్చేదాన్ని కాదు.

వచ్చినా వాణ్ణి నా ఒళ్ళో పెట్టుకుని తెచ్చుకునేదాన్ని, వింటున్నావా, రఘూ? నువ్వసలు మాట్లాడటం లేదేం?"

రఘునాథ్ చాలా ప్రయత్నంమీద మాట్లాడాడు.

"ఏం లేదు. వింటున్నాను, చెప్పు."

"నేను ఇంటికి వచ్చినా, వాణ్ణి మరిచిపోలేదు. చంటిపిల్లలమీద మమకారం ఎక్కువైంది. నా పెళ్ళి పెద్ద సమస్య అవుతుందేమోనని నన్ను మళ్ళీ చదువులో పెట్టారు. క్లాసులో కూర్చుని రాత్రుళ్ళు పుస్తకాలు ముందేసుకుని, మంచంమీద కళ్ళు మూసుకుని పడుకుని—ఎప్పుడూ వాణ్ణి గురించే ఆలోచించేదాన్ని. ఇప్పుడు పెద్దవాడై ఉంటాడు. ఆ ముందు వరండామీద పాకుతూ ఉంటాడు. ఆ వీధి మెట్లమీద పడిపోతాడేమో! ఆయా వాణ్ణి చూసిందో లేదో! ఇప్పుడు తప్పటడుగులువేసి నడుస్తున్నాడేమో! ఇప్పుడా వరండామీద గంతులేస్తున్నాడేమో! ఇప్పుడా కాంపౌండంతా పరుగెత్తుతున్నాడేమో! .... ఇలాగే నా ఊహల్లో వాడు నెలలూ, సంవత్సరాలూ పెద్దవాడయ్యాడు. అప్పట్లో నాకు పెళ్ళంటే—సెక్సు సంబంధాలు జ్ఞాపకం వచ్చి భరించలేని ఏవగింపు కలిగేది. ఏ మగవాణ్ణి చూసినా అసహ్యంతో చాలా దూరంగా మసలాలనిపించేది. నా చదువు పూర్తిచేసుకుని, స్వేచ్ఛ సంపాదించుకుని ఆ పిల్లవాణ్ణి తెచ్చుకుని 'నా కొడుకే' అని అందరికీ ధైర్యంగా చెప్పి, వాణ్ణి ప్రేమతో పెంచుకుంటూ ఒంటరిగా బ్రతకాలనిపించేది."

"అవును, తెచ్చుకోవలసింది" అన్నాడు రఘునాథ్. ఆ మాటల్లో ధ్వనించిన అశాంతి సుజాతకి అర్థంకాలేదు.

సుజాత అతన్ని ఆరాధనతో చూస్తూ—"కానీ, నీ కోసమే, రఘూ! నీ కోసమే నేనా ప్రయత్నం మానుకున్నాను. నీ స్నేహం అప్పట్లో నాకు మానసికంగా చాలా ఆరోగ్యాన్నిచ్చింది. నీకుకూడా దూరంగా ఉండలదాని నేనెంత ప్రయత్నించినా, నా మనసు నీ చుట్టూ అల్లుకుని నిన్ను తలుచుకోగానే నాకేదో కొత్త అనుభూతి కలిగేది. నాకే అర్థంకానంత ఆశ్చర్యంగా నువ్వు నా మనసంతా ఆక్రమించుకుని, నా

ఆలోచనల్లో భాగమైపోయావు. నువ్వే లేకపోతే నాకు జీవితమే వ్యర్థమనిపించింది. సెక్సు జీవితానికన్నా అతీతమైన ఏదో దివ్యానందం నాకు స్ఫురించి నీ కోసమే ఆరాటపడ్డాను. ఆ పిల్లవాణ్ణి తెచ్చుకోవాలనీ, ఒంటరిగా బ్రతకాలనీ అనుకునేదంతా మార్చుకుని నీతో పెళ్ళికి ఒప్పుకున్నాను."

రఘునాథ్ మాట్లాడలేకపోయాడు. ఆమె తనకిచ్చిన స్థానం ఎంత మహోన్నతమైనా, అతని మనసు కలత పడుతూంది. రాజారావే గుర్తొస్తున్నాడు అతనికి.

"రఘూ! నువ్వుగాక ఇంకెవరైనా తారసపడి ఉంటే నేను చాలా అపోహలతో కాలం గడుపుతూ ఉండే దాన్నేమో! నా కిప్పుడనిపిస్తుంది— ఇంత మనోహరంగా, ఇంత పరవశంగా అనుభవించవలసిన సెక్సు జీవితాన్ని ఎంత పతనం చేసుకుంటున్నారు మనుషులు! ఏ జ్ఞానమూ ఎరగని ఒక చిన్న పిల్లమీద దౌర్జన్యంచేసి క్షణికంగా ఆ నీచుడు అనుభవించిన ఆనందం ఏపాటిది? శృంగారానుభవంలో ఉన్నత విలువలు తెలిసినవాళ్ళు జీవితంలో ఎన్నడూ ఏ నీచబంధాలకి సిద్ధపడరు కదా?"

"అవును .... తరవాతేమైంది?" అన్నాడు రఘునాథ్ అయిష్టమైన ఆసక్తితో.

సుజాత కొంచెం నవ్వి — "తరవాతేమైందా? మన పెళ్ళయిన తరవాత నాకు నెల తప్పినందుకు మా వాళ్ళంతా ఎంత ఆనందించారో, ఎన్ని వేడుకలుచేశారో, నన్నెంత ముద్దుగా చేశారో తెలుసా?" అన్నది.

మనుషులు సంఘం పేరు పెట్టుకుని తోటి మనుషులకే ఎంత నీచులై దాస్యం చేస్తారో బాగా అర్థమైంది సుజాతకి. సృష్టిలో ఏ జీవి తన లాంటి ఇంకో జీవినిచూసి భయపడదు. మనిషి మాత్రం ఇంకో మనిషికి గజగజ వణుకుతాడు. ఇద్దరు మనుష్యులమధ్య ఊహకందని అగాధం. ఎవరి దుఃఖం వాళ్ళదే. ఎవరి రహస్యం వాళ్ళదే.

పెళ్ళితో ఏమీ సంబంధం లేకుండా ఒక ఆడపిల్ల తల్లి కావటానికి

చుట్టూ ఎన్ని అవకాశాలున్నాయో మనుషులందరికీ తెలుసు. అర్థం చేసుకునే విషయమేకానట్టు నటిస్తారు. ఎక్కడికో తీసుకుపోయి, ఒక మనిషి సంగతి ఇంకో మనిషికి తెలియకుండా దాచవలసిన అవసరం ఎందుకు కలగాలి? మనుషుల సమస్యలు మనుషులకే ఎందుకర్థంకావు? ఇన్నికోట్ల జీవరాసుల్లో క్రిమికీటకాలకన్నా మనుషులెంత అల్పులు! ఏముంది ఈ జీవితాల్లో? అంతా వంచన. ఆత్మ వంచన. పరవంచన. అన్నీ సంకెళ్ళు. కనపడని ఉరితాళ్లు. కాళ్ళకీ, చేతులకీ, నోటికీ, మనసుకీ—తోటి మనుషులే వేసి బిగించే బంధాలు. సంఘ శాంతి అనే దొంగపేరుతో వ్యక్తి జీవితాన్నంతా అశాంతితో నరకంచేసే సిద్ధాంతాలు. ఆలోచించరు. మార్చుకోరు. భరిస్తారు. ఏడుస్తారు. దుఃఖంలో, అబద్ధంలో, రహస్యంలో బ్రతికేస్తారు.

"ఎవరికి వారే పవిత్రులైతే, సంఘం శాంతితో అలరారుతోంటే ఆ హోమ్‌నిండా అంతమంది పిల్లలెలా వచ్చారు, రఘూ! ఆ పిల్లలు...." సుజాత కంఠం కంపించింది.

ఆ హోమ్‌లో పిల్లలు మాత్రమేనా? రోడ్లపక్కనో, చెట్లకిందనో, అనాథ శరణాలయాల గుమ్మాలలోనో కళ్ళు తెరిచే బిడ్డ లెంతమంది! పవిత్ర గృహాంతర్భాగాలలో రహస్యంగా శ్వాసపీల్చి తక్షణం శాశ్వతంగా శ్వాసవదిలే శిశువుల మాటేమిటి? ఏ శాంతికి, ఏ నీతికి నిదర్శనం ఈ పిల్లలు?

ఈ పిల్లలంతా పవిత్ర సంఘ మర్యాదకీ, నీతి సూత్రాలకీ ఆహుతైన పసికందులు! కామాంధుల రాక్షసత్వానికి ఫలితం అనుభవించే నిర్దోషులు. స్వేచ్ఛలేని తల్లుల మానసాకాశాల్లో నక్షత్రాల్లా మెరిసే అమాయకులు!

"అమ్మ అంటే ఏమిటని అడుగుతారు వాళ్ళు, రఘూ! నా కలల్లో, నా ఆలోచనల్లో ఎప్పుడూ....ఎప్పుడూ ఆ పిల్లలే."

అక్కడి పిల్లలంతా ఆయాల దయతో పెరిగి సమాజానికి వినయంగా తయారౌతారు. పవిత్రులు మిడిసిపడి వెక్కిరించినప్పుడు నిర్లక్ష్యం చెయ్యగల ఆత్మవిశ్వాసం లేక నీచులమనీ, అల్పులమనీ

పరితపిస్తారు, వదిలేసివెళ్ళి పతివ్రత అయిన తల్లికోసం, పుట్టకముందే పారిపోయి నీతిమంతుడైన తండ్రికోసం, మర్యాదస్థులమని హేళన చేసే బంధువులకోసం, తమ నా స్థితికి తెచ్చిన సమాజ విలువలకోసం జన్మంతా తపించేంత అజ్ఞానులౌతారు. బయట కుటుంబ సంబంధాలెంత హీనమో అన్ని వందల నిదర్శనాలు తెలిసికూడా విద్యలోగానీ, ఆలోచనల్లోగానీ ఏమీ చైతన్యంలేక అందరికన్నా తామే అవినీతిపరుల మనే దుఃఖంలో పడతారు. ఆ చిన్ని హృదయాల న్యూనత పోగొట్టి గర్వంగా ప్రపంచం ముందు నిలబెట్టే ప్రయత్నాలు లేవక్కడ.

"రఘూ! నిన్ను పెళ్ళిచేసుకుని, తల్లినయ్యే హక్కు సంపాదించి కన్నబిడ్డలతోపాటు ఆ దౌర్భాగ్యుణ్ణికూడా నా మనసంతా నింపుకుని పెంచుతున్నాను. ఒక్కో క్షణంలో నా ఆవేశం నిగ్రహించుకునే శక్తిలేక— 'నాయనా! నేను నీ తల్లిని. నీ కోసం నా కళ్ళు చెమర్చని రోజులేదు. నేను నిన్ను మరిచిపోలేదు' అని ఒక్కసారి వాడికి నమ్మకంగా చెప్పి వాణ్ణి నా చేతులమధ్యకి తీసుకోగలిగితేగానీ నా జన్మకి సార్థకత లేదనేంత వెర్రి కలుగుతుంది."

సుజాత కళ్ళు వర్షిస్తున్నాయి. "రఘూ! నా బాధ పంచుకోటానికి నువ్వున్నావనే నమ్మకంలేక ఇంతకాలం ఇందంతా భరించాను. ఎంత మూర్ఖత్వం చూడు! నా మనసులోమాట ఏనాడోచెపితే నా కోరిక తీర్చే వాడివికాదా? రఘూ! ఇప్పుడు మనం వాణ్ణి తెచ్చుకోకూడదా?"

అదిరిపడ్డాడు రఘునాథ్. "నీకేం మతి పోయిందా!" అన్నాడు కర్కశంగా. వెంటనే మహా ప్రయత్నంమీద సర్దుకుని, అదెలా కుదురుతుంది, సుజా? ఇంతకాలం తరవాత ఆ పిల్లాడు నీ దగ్గిరెలా ఉంటాడు?" అన్నాడు శాంతంగానే.

"నా దగ్గిరే ఉండడా? అంత నమ్మకం నేను కలిగించుకోనా?" అని వెర్రి చూపు చూసిందా తల్లి.

"కానీ, మన పిల్లలు.... ఇప్పుడు నువ్వు వాళ్ళకి దూరమైనట్టు .... వాళ్ళెంత గాయపడతారో ఆలోచించాలి ముందు."

"ఎవరు గాయపడ్డా భరించలేను నేను. అలా జరగకుండా చెయ్య లేమా మనం?"

"కానీ, నలుగురూ ఏమనుకుంటారు?" అనబోయి నిగ్రహించు కున్నాడు. మళ్ళీ అదే బలహీనత. మనిషికి మనుషుల్ని చూస్తే భయం. ఇది ఎలా వదుల్చుకోవాలి?

భార్య సంగతి విని రాజారావు పడ్డ బాధ ఎంతో సహజం అని పిస్తూందిప్పుడు. అతని సమస్య అతని కెంత భయంకరంగా కనిపించిందో. ఇది తనకు అంతకన్నా భయంకరంగా ఉంది. రాజారావుకి తను చెప్పిన మాటలెన్నో సుళ్లు తిరుగుతున్నాయి మనసంతా.

జీవితం అంటే హాయిగా, సాఫీగా బ్రతికెయ్యటం కాదన్నాడు తను! చాదస్తాలకు అతీతంగా ప్రవర్తించాలన్నాడు. సంఘ భయంకన్న నీచమైన బానిసత్వం లేదన్నాడు. అడుగడుగునా స్నేహాలతో, త్యాగాలతో ప్రేమని సాధించమన్నాడు. అన్నీ తను హృదయపూర్వకంగా నమ్మి చెప్పాడు. స్త్రీలమీద సానుభూతితో గౌరవంతో చెప్పాడు. శ్యామలని తనైతే సునాయాసంగా క్షమిస్తా ననుకున్నాడు. కానీ, అంతకన్న పసి వయసులో దారుణమైన శోభ భరించిన సుజాత మీద తన కెంత జాలి కలుగుతున్నా జాలితో పరిష్కరించుకో కలిగే సమస్యా ఇది?

తన జీవిత భాగం అనుకున్న తన భార్యకి పన్నెండేళ్ళ కొడుకు. అనుక్షణం వాడిమీదే మమకారం. వాడి గురించి ఊహలు. వాడిమీదే కలలు. వాడి కోసమే ఆ కళ్ళలో ఆరని కన్నీళ్ళు. వాడి ముందు మిగిలిన జీవితమంతా తృణప్రాయం. ఎంతదౌర్భాగ్యం! తనప్రేమంతా ఎంతవ్యర్థం!

రఘునాథ్ మౌనంలో స్పష్టంగా కనిపిస్తూన్న మార్పు సుజాతకి ఆందోళన కలిగించింది.

సంకోచిస్తూ—"బాధపడుతున్నావా, రఘూ?" అంది.

"లేదు. చాలా సంతోషిస్తున్నాను" అన్నాడు విరక్తిగా నవ్వి.

నిర్ఘాంతపోయింది సుజాత.

అప్పటికి అతని ధోరణి ఆమె కర్థమైంది.

"పెళ్ళికిముందు మనం ఎంతో స్నేహంగా ఉన్నాం. ఈ విషయం నా దగ్గిర ఎందుకు దాచాలి?"

"నేను చెప్పింది నీ కేమీ అర్థం కాలేదా. రఘూ?"

"బాగానే అర్థమైంది— నన్ను నువ్వెంత గాఢంగా నమ్మావో, ఇంతకాలం నువ్వెంత ఆనందంగా కాపురం చేశావో!"

రఘు విషయంలో తన అంచనాలన్నీ తారుమారై, దిగ్భ్రమతో మాట్లాడలేకపోయింది సుజాత.

రఘు లేచి నించున్నాడు 'దయచేసి ఆ పిల్లాడి సంగతి నా దగ్గ రెప్పుడూ ఎత్తకు. నేను భరించలేను' అందా మనుకున్నాడు. ఏ అనురాగ బలమో, ఏ సంస్కార జ్ఞానమో ఆపింది అతణ్ణి.

"తల నొప్పితో చాలా బాధగా ఉంది, సుజా! నేను వెళ్ళి పడు కుంటాను" అని గబగబా వెళ్ళిపోయాడు.

స్థాణువై కూర్చుంది సుజాత. ఆమె మనసంతా ఉప్పెనలాగ ఆవేశం పొంగింది. 'మనుషులంతా ఇంతేనా? రఘుకూడా....?' అనుకుంది. ఎంత నగ్నసత్యం! తను ఆ బిడ్డని వదిలివచ్చిన నాడే ఆ దౌర్భాగ్యపు తల్లి చచ్చిపోయింది. ఇక ఆ బిడ్డకోసంకాదు తను ఏడ్చేది. ఇంత కాలం తరవాత తన విశ్వాసాలన్నీ చెల్లాచెదురై, తన రఘు రాజారావు అంత సామాన్యుడా?—'రఘూ! ఎప్పట్లాగే మనం పరువు ప్రతిష్ఠలతో గొప్ప వాళ్ళమై బ్రతుకుదాం. నీ కీర్తికీ, హోదాకీ భంగం రానివ్వను. నీ కోస మైనా నేనీ అశాంతి భరిస్తాను' అని చెప్పి అతనికైనా ఆనందం కలిగించా లనుకుంది.

ఆమె చెంపలనిండా కన్నీళ్ళు.

నిస్సహాయత్వంతో, విరక్తితో ఘనీభవించిన శిలా ప్రతిమలా అచేతనంగా కూర్చుని ఉంది.

*   *   *

రాజారావూ, శ్యామలా మర్నాడు కూడా డాక్టర్ రఘునాథ్ దగ్గరికి వచ్చారు.

రఘునాథ్ మిగతా పేషెంట్లతో తొందరగా ముగించుకుని ఆ ఇద్దర్నీ లోపలికి పిలిచాడు. ఇద్దరూ చాలా వింతగా, కనిపించారు. రాజారావు ఎప్పట్లాగే నవ్వుతూ ఉన్నాడు. శ్యామల ఏమీ భయపడనట్టు నిశ్చింతగా, ప్రశాంతంగా ఉంది. రఘునాథ్ నమ్మలేనట్టు ఇద్దర్నీ మార్చి మార్చి చూశాడు.

ఇద్దరూ సోఫాలో చాలా దగ్గరగా కూర్చున్నారు. రఘునాథ్ ఆత్రంగాచూస్తూ—"ఏమిటి, రాజారావ్? ఏం నిర్ణయించుకున్నారు?" అన్నాడు.

రాజారావు క్రిందటిరోజు తన మాటలకూ, కోపానికీ. సిగ్గుపడ్డ వాడిలా నవ్వుతూ—"నిర్ణయించు కోవటాని కేముంది, డాక్టర్? ఈమె ఆరోగ్యం బాగుండేలాగ మందులేమైనా రాసి ఇవ్వండి" అన్నాడు.

డాక్టర్ తెల్లబోయి — "ఆరోగ్యం బాగుండేలాగా? అంటే? అబార్షన్ చేయించే ఉద్దేశ్యం లేదా?"

రాజారావు తల అడ్డంగా తిప్పుతూ—"ఎందుకు? ఎందు కా పని చెయ్యాలి?" అన్నాడు.

"ఎందుకేమిటి?" రఘునాథ్ ఆశ్చర్యపడుతూ, "ఆ బిడ్డకి నువ్వు తండ్రినని చెప్పుకుంటావా?" అన్నాడు.

"ఎవరికి చెప్పుకోవాలి? ఏ బిడ్డకి ఎవరు తండ్రులో అందరూ మనకి విన్నవించుకుంటున్నారా, డాక్టర్! మే మిద్దరం నిన్న మీ దగ్గరికి రాకుండా ఇంకో డాక్టర్ దగ్గరకి వెళ్ళి ఉంటే ఈ సరికి మా పరిస్థితి ఇంకో రకంగా ఉండేది. మీరు నాకు జ్ఞానభిక్ష అంటారే అలాంటి భిక్ష

పెట్టారు. మీ మాటలతోటే నేను చాలా కదిలి, నన్ను నేను ప్రశ్నించుకుని కొంచెమైనా ఆలోచించటం నేర్చుకున్నాను.

"నా ప్రేమకి పరీక్ష అనుకోమన్నారు మీరు. 'ప్రేమ' అనే మాట నాకు చాలా ఎబ్బెట్టుగా వినపడుతుంది. సినిమాల్లోలాగ, నవల్లోలాగ నేను 'ప్రేమించి' పెళ్ళి చేసుకోలేదు. అది ప్రేమో, కాదో నాకు తెలియదు. కానీ, ఈమె నా జీవితంలోకి వస్తుందన్న క్షణంనించీ నాకే అర్థంకాని సంతోషం ఏదో అనుభవించాను. 'పన్నెండు రోజులకేనా?' అని మీరు నన్ను హాస్యం చేశారు. పన్నెండు సంవత్సరాలు కలిసి జీవించిన వాళ్ళయినా ఇలాటి పరిస్థితి వస్తే నా కన్నా ఎక్కువ న్యాయంగా ప్రవర్తిస్తారనుకోను, మా ఇద్దరి మధ్యా జీవితం ఇంత కొత్తలోనే, నేను తన కోసం ఏమైనా చెయ్యగలనో లేదో అన్న ఋజువుతో ప్రారంభమైందంటే నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంది. ఈ సంగతివింటే మీరు కూడా చాలా సంతోషపడతా రనుకున్నాను." డాక్టర్ మొహం పరిశీలిస్తూ ఆగాడు రాజారావు.

రఘునాథ్ తన ఆశ్చర్యాన్ని వెల్లడి గానివ్వకుండా – "ఎందుకు సంతోషపడవోయ్? చాలా సంతోషం నాక్కూడా. అసలు మీ అభిప్రాయం నా కర్థం కాలేదుకదా? నీ రక్తసంబంధంలేని బిడ్డని నువ్వు నిజంగా ప్రేమించగలవో, లేదో బాగా ఆలోచించుకున్నావా? ఇప్పుడేదో ఉన్నతంగా ప్రవర్తించాలని ఆవేశపడి ఆ బిడ్డకి జన్మనిస్తే తరవాత జీవితమంతా...." అని హెచ్చరించబోయాడు.

"మీరు నన్ను శంకిస్తారని నాకు తెలుసు. కాని. నేనేదో ఉన్నతంగా ప్రవర్తించాలని ఇలా నిర్ణయించుకోలేదు. ఆలోచిస్తే నా కిది చాలా సహజంగా కనిపిస్తోంది. నా రక్తసంబంధంకాదు కాబట్టి, ఇప్పుడు శ్యామల కడుపులో పెరుగుతోన్న బిడ్డని చంపించి, రేపు మళ్ళీ నా రక్తంతో ఏర్పడ్డాక దాన్ని రక్షించుకొనే ప్రయత్నాన్నీ నేనే చెయ్యాలి.

ఎంత నీచం, డాక్టర్! అలా జరిగిన తరవాత నాకు నేనే ఎంతో వికృతంగా కనపడతాను. మీ రన్నారుకదా? ఈ తండ్రులంతా ఎంత నిజం తండ్రులు? కాకపోతే మాత్రం మానవజాతికొచ్చిన లోపం ఏమిటి? మన తల్లులంతా పెళ్ళిళ్ళు చేసుకున్నాక మనల్ని కని. సంఘం దృష్టిలో మర్యాదస్తుల్ని చేశారు. మనమే ఏ పెళ్ళికాని తల్లికైనా పుట్టి ఉంటే సంఘానికి వెలివడ్డ వాళ్ళం కావలసిందేకదా? ఇంత ఆలోచించగలిగి మన జీవితాల్లో మనం నమ్మే విధంగా ఏమీ చెయ్యలేమా?"

"ఆలోచించినంత తేలిక అనుకుంటున్నావా ఆచరించటం? నేను సంఘం దృష్టితో అడగటంలేదు. ఆ బిడ్డకు తండ్రి నువ్వు కాదనుకుంటే నీకు మానసికంగా క్షోభ కలగదా?"

రాజారావు నవ్వి — "మీరు నన్ను పరీక్ష చెయ్యడానికి ఇన్ని ప్రశ్నలు వేస్తున్నారు. మీకు తెలియం దేముంది. డాక్టర్! మనుషులేనా తండ్రులయ్యేది? తండ్రి కావటమే గౌరవం అయితే, మనం దున్నపోతుల్నీ, ఆంబోతుల్నీ, నక్కల్నీ, కుక్కల్నీ — గర్భం ఇవ్వగల ప్రతి మగజీవినీ గౌరవించాలి కదా? నా తండ్రి తాగుబోతై నన్ను వదిలేస్తే, మా మేనమామ తన బిడ్డల్లో ఒక బిడ్డలాగ నన్ను పెంచాడు. రక్తసంబంధంతో తండ్రినయ్యేకన్నా ప్రేమతో, వాత్సల్యంతో ఆ బిడ్డ మనసులో తండ్రి స్థానం సంపాదించటం ఉన్నతంకదా? — భార్యల శీలానికి కొత్త అర్థాలు చెప్పుకోవాలన్నారు. అలాగే తండ్రుల సంబంధానికి కూడా కొత్త అర్థాలు చెప్పుకోవచ్చు కదా!"

డాక్టర్ తన దిగ్భ్రాంతిని అణుచుకుంటూ శ్యామలవేపుచూసి — "మీకుకూడా ఎబార్షన్ ఇష్టంలేదా?" అన్నాడు.

రాజారావు కలగజేసుకుని — "నేను బాధపడతాననే సంకోచమో.

నలుగురూ వెక్కిరిస్తారనే భయమో లేకపోతే ఏ తల్లి కయినా బిడ్డని చంపుకోవటం ఎందు కిష్టమవుతుంది? శ్యామల ఇష్టమేనని చెప్పినా నమ్మటానికి వీల్లేదు. డాక్టర్!" అన్నాడు.

శ్యామల ప్రశాంతంగాచూస్తూ – "బావ నన్ను మోసం చేశాడని అర్థమైనాక అతనిమీద అసహ్యంతో .... ఇదంతా వదుల్చుకోవాలని ప్రతి క్షణం ఆరాటపడ్డాను. డాక్టర్‌గారూ! కానీ .... ఈయన .... ఈయన మీద నా కిప్పుడే సందేహంలేదు. ఈయన మనసెంతో గొప్పది. ఈ బిడ్డ పుట్టినా మేమిద్దరం సంతోషంగా పెంచగలం. ఈ బిడ్డకి ఈయన కాకపోతే ఇంకెవరు తండ్రవుతారు?" అంది.

రఘునాథ్ నిశ్చేష్టుడైనట్టు కూర్చున్నాడు. కొంత సేపటికి తేరుకుని–"నిజమే, రాజారావ్! మీ ఆలోచనంతా మంచిదే. మిమ్మల్ని నాకన్నా అర్థం చేసుకునేవాళ్ళు ఉండరు. కానీ పదిమందిమధ్యా ఉన్నాం, బంధువులు, స్నేహితులు, ఇంకా ఎందరో తెలిసినవాళ్ళు, తెలియనివాళ్లు.... వాళ్ళంతా మీ గురించి వింతగా మాట్లాడుకుంటారని తెలిస్తే?"

"మాట్లాడుకోనివ్వండి. వాటి లెక్క మాకేముంది? బంధువుల కన్నా, స్నేహితులకన్నా శ్యామల నాకు దగ్గిర వ్యక్తి అయింది. నా జీవితంలో ప్రత్యేకభాగం అయింది. ఆమె మనసుకో, ఆరోగ్యానికో హాని కలిగే పని నేనెట్లా చేస్తాను?"

రాజారావుమీద రఘునాథ్‌కి చాలా గౌరవం కలిగింది. పెన్ను తీసి పిస్క్రిప్షన్ రాశాడు.

అది రాజారావుకిస్తూ–"ఇవి రెగ్యులర్‌గా వాడటం మంచిది. రేపో సారి వస్తే బి. పి., యూరిన్ టెస్టులవీ చూడాలి. ప్రతి నెలా చెకప్

చేయించుకోవాలి. పాలూ, పళ్ళూ, ఆకుకూరలూ ఎక్కువగా వాడాలి. రోజూ సాయంత్రం వేళ్ళప్పుడు కొంతదూరం నడవటం మంచిది. తర వాత మళ్ళీ చూసి ఏమైనా అవసరమైతే చెపుతాను" అన్నాడు.

"థాంక్స్," "డాక్టర్ అంటూ రాజారావు ఆ చీటీ అందుకుని డాక్టర్‌కి నమస్కారం చేశాడు.

శ్యామల కూడా లేచి నిలబడి వినయంగా, భక్తిగా చేతులు జోడించింది చిరునవ్వుతో—

శ్యామల వచ్చేవరకూ రాజారావు నిలబడి ఆమె చెయ్యి అందు కున్నాడు. ఇద్దరూ నెమ్మదిగా నడిచారు. మెట్ల దగ్గిర ఆమె జాగ్రత్తగా దిగడానికి సాయంచేశా డతను. ఆమె చెయ్యి విడవకుండా ఆసరాగా పట్టుకున్నా డతను. ఇద్దరూ ఒక్కటిగా నడుస్తున్నారు.

కిటికీలోంచి ఆ దృశ్యం చూస్తూన్న రఘునాథ్ చలించిపోయాడు.

ఆమె సమస్త దుఃఖాల్నీ మరిపించిన అభయహస్తం అది! యుగ యుగాల చైతన్యరహిత సంఘధిక్కారం అది! కామానికీ, ఆకర్షణకీ అతీతమైన అంతరాత్మల స్నేహం అది! మానవ బలహీనత లెన్నో్నీ కాలదన్నిన మహోన్నతాదర్శం అది! ద్వేషాలూ, కార్పణ్యాలూ జయిం చిన అంతరంగాల ఐక్యం అది!

ఒక్క క్షణం....ఆ ఔన్నత్యంలో ఒక్క క్షణం....జీవితమంతా ఎంత ధన్యం!

రఘునాథ్ కుర్చీలో కూర్చుని పెన్ను తీశాడు.

"నా ప్రియమైన సుజా!"

క్షమిస్తావా నన్ను? నా అహంకారం పటాపంచలై నేను ఎంత అల్పుణ్ణో నాకే స్పష్టమై నీ క్షమ కోసం నేను ప్రార్థిస్తున్నాను.

మన బిడ్డని మనం తెచ్చుకుందాం. ఆ చిన్న హృదయంలో తల్లి తండ్రులుగా మనం చోటు చేసుకుందాం. ఆ పవిత్ర స్థానంతో మన జన్మలు పావనం చేసుకుందాం.

నాలో సంఘర్షణకీ, పోరాటానికీ ఒక రూపం వచ్చింది. ఇది నాకే సిగ్గు కలిగించేంత ఆలస్యంగా వచ్చింది.

"వాళ్ళ అన్న వస్తాడని వాడి తమ్ముడికీ, చెల్లెలికీ చెప్పు. మనం అందరం వాణ్ణి ఆహ్వానించటానికి ఈవేళే బయల్దేరదాం. నీ కళ్ళలో ఎప్పుడూ శాంతికోసం, చిరునవ్వుకోసం పరితపించే—

ఎప్పటికీ నీ

— రఘు." *

(22–3–72 ఆంధ్రప్రభ వారపత్రికలో మొదటిసారి)

—o—